

Biblicum

– tidskrift för biblisk tro och forskning

- Skillnaden mellan lag och evangelium
- Profeternas språkbruk
- Vilken ämbetssyn är biblisk?
- Pride, ära och skam

Nr 4 2018 Årg. 82

INNEHÅLL

Redaktionellt	97
Skillnaden mellan lag och evangelium. C.F.W. Walther	98
Sakarja och profeternas språkbruk – några iakttagelser. SE	110
Romersk-katolsk och luthersk syn på ämbetet. Lars Borgström	124
<i>Utblick över samtiden</i>	137
<i>Gåvoredovisning</i>	144

BIBLICUM – tidskrift för biblisk tro och forskning

Ansvarig utgivare: Stefan Hedkvist

Redaktör: Seth Erlandsson

Redaktionskommitté: Seth Erlandsson, Stefan Hedkvist, Egil Edvardsen, Ola Österbacka och för layout mm Kjell Petter Bakken.

Tidskriften utkommer med fyra nummer per år.

Prenumerationspris: 250 svenska kr (stud. 150 kr)

Prenumeranter i Norge: 290 norska kr (stud. 200 NOK)

Prenumeranter i Danmark: 270 danska kr (stud. 190 DKK)

Prenumeranter i Finland och övriga Europa: 36 Euro (stud. 25 EUR)

Våra portokostnader för fyra nummer (som är inkluderat i pren. priset) är f.n.:

Inom Sverige 26 kronor, utanför Sverige minst 96 kronor.

Prenumerationer och gåvor betalas enligt något av följande alternativ:

Inom Sverige:

- Bankgiro 251-4701
- Swish 123 626 9633
- Handelsbanken, clearing: 6806, kontonummer: 305 320 718

Utanför Sverige används eurobetalning:

- IBAN: SE34 6000 0000 0003 0532 0718, BIC/SWIFT: HANDSESS

Redaktionens adress:

Seth Erlandsson, Vitmåragatan 9 B, SE-722 26 Västerås

E-post: seth.erlandsson@biblicum.se

Tidskriftens expedition:

Biblicum, Hantverkaregatan 8 B, SE-341 36 Ljungby

E-post: biblicum@biblicum.se

BIBLICUM

tidskrift för biblisk tro och forskning

4/2018

REDAKTIONELLT

Välkommen till denna årgångs sista nummer. Vi hoppas att nr 3 blev en glad överraskning, en festskrift på inte mindre än 216 sidor. Vi gläder oss åt alla tidskriftens läsare och hoppas att fler betalar prenumerationsavgiften. Kostnaderna för tryckning och porto täcks för närvarande inte på långa vägar av de prenumerationsavgifter vi får in.

Biblicums uppgift är att underlätta läsningen och tolkningen av Bibeln. Filippus frågade en etiopisk hovman: "Förstår du vad du läser?" (Apg 8:30). Den frågan kan ställas också till oss. Detta nummer domineras av två ämnen som är grundläggande för en rätt förståelse av bibeltexten: att rätt skilja mellan lag och evangelium och att rätt förstå profeternas språkbruk.

Vi hoppas att tidskriftens läsare noggrant studerar artiklarna i dessa ämnen. Blandar man in evangeliet i lagen så tonar man ner lagens krav. Man går miste om den "insikt om synd" (Rom 3:20) som omöjliggör all självfrälsning. "Genom laggärningar blir ingen människa rättfärdig" (Gal 2:16). Blandar man in lag i evangeliet förstör man det glada budskapet om syndernas förlåtelse och en frikännande dom som en helt villkorslös gåva bara för Kristi skull. Artikeln om prästämbetet visar också vad en sammanblandning av lag och evangelium leder till. När profeternas språkbruk missförstås leder det ofta till att man inte ser att nya förbundet genom Messias frälsningsgärning är den rätta uppfyllelsen av GT:s löften. Den nytestamentliga uppfyllelsen kan t o m betraktas som en parentes och en gammaltestamentlig, politisk och geografisk uppfyllelse som den rätta.

Vi tillönskar alla våra läsare en God jul och ett Gott Nytt Nådens År!

Red.

Skillnaden mellan lag och evangelium

Inledning

Få har så tydligt som Carl Ferdinand Wilhelm Walther (1811 – 1887) klargjort hur viktigt det är att rätt skilja mellan lag och evangelium. Genom grundliga bibelstudier har han visat hur Bibeln förblir en sluten bok om man blandar samman lag och evangelium.

Walther föddes i Langenschursdorf i Tyskland och började studera teologi vid universitetet i Leipzig år 1829. Men liksom rationalismen präglade undervisningen i gymnasiet förhöll det sig på samma sätt med teologiundervisningen vid universitetet. Också territorialkyrkorna och deras ledare var präglade av rationalism. Under en termins studieuppehåll från universitetsstudierna började han studera Luthers skrifter och det betydde mycket för honom.

Som nybliven pastor 1837 och ivrig försvarare av Luthers undervisning och de lutherska bekännelseskrifterna möttes han av opposition och t o m förföljelse. Han begärde avsked från sin pastorstjänst i Sachsen och förenade sig med dem i Sachsen som för sin tros skull emigrerade till USA. I februari 1839 anlände han till St. Louis och fick en pastorstjänst i Perry County, Missouri. När Missourisynoden organiserades 1847 valdes han som dess första president och tjänstgjorde som professor i teologi vid Concordia-seminariet i St. Louis från 1850 till sin död 1887.

Walther brukade hålla kvällsföreläsningar för alla sina studenter om särskilt viktiga ämnen inom den praktiska teologin eller didaktiken, dvs hur man bör undervisa. De hölls vanligtvis på fredagskvällar. Detta gjorde han utöver de reguljära föreläsningar som han höll som teologi-professor. Således höll han en rad kvällsföreläsningar, bl a om den heliga Skrifts inspiration (22 föreläsningar), om den kristna religionens sanning (22), om hemliga sällskap (14), om rättfärdiggörelsen (49), om nådaval och rättfärdiggörelse (62) och om Luthers ”Den stora bekännelsen om nattvarden” (29).

Om det viktiga ämnet ”Skillnaden mellan lag och evangelium” höll Walther två serier med kvällsföreläsningar. Den första hölls året 1878 som 10 kvällsföreläsningar över 13 av honom formulerade teser. Den andra hölls åren 1884/85 som 39 kvällsföreläsningar över 25 teser. I denna artikel och i ytterligare artiklar framöver ska vi lyfta fram *den första serien från året 1878*. Den utgavs 1893 av Concordia Publishing House med titeln ”Gesetz und Evangelium”. En bearbetad nyutgåva har Concordia-Verlag Zwickau gett ut 2004 under titeln ”Bei Gott ist viel mehr Gnade”.¹

Vad beträffar ämnet SKILLNADEN MELLAN LAG OCH EVANGELIUM så är det knappast nödvändigt att påpeka hur utomordentligt viktigt det är att rätt skilja lag och evangelium åt – inte bara för predikanter utan också för åhörare och alla bibelläsare. Martin Luther strök bl a under: *Paulus åsikt är denna, att i kristendomen ska den tydliga skillnaden mellan lag och evangelium, mellan gärningarna och tron, läras och uppfattas såväl av predikanter som av åhörare.*

Walthers kvällsföreläsningar utgör en mycket rik skatt med himmelsk visdom till vår salighet. Liksom de blev till stor välsignelse för de första åhörarna, så kommer de även att bli till rik välsignelse för andra förkunnare, åhörare och bibelläsare. Må det bli många som öser och dricker ur denna källa! De kommer inte att ångra det utan tacka Gud för denna värdefulla gåva.

Tretton teser om lag och evangelium

Tes 1: Det är en fundamental skillnad mellan lag och evangelium

Den heliga Skrifts hela läroinnehåll, såväl Gamla som Nya testamentets, består av två läror som är fundamentalt skilda från varandra, nämligen lag och evangelium.

Tes 2: Denna skillnad är avgörande för den kristna tron

En rätt eller ortodox lärare är endast den som inte bara presenterar alla trosartiklar i enlighet med Skriften utan också rätt skiljer lag och evangelium från varandra.

1 Den andra serien publicerades av Concordia Publ. House 1897 under titeln ”Die rechte Unterscheidung von Gesetz und Evangelium”.

Tes 3: *Endast den helige Ande kan undervisa om denna skillnad*
Att rätt skilja mellan lag och evangelium är för kristna och teologer den svåraste och högsta konst som endast den helige Ande kan lära ut i erfarenhetens skola.

Tes 4: *Utan denna skillnad förblir Bibeln en sluten bok*
Rätt förståelse av skillnaden mellan lag och evangelium är inte bara ett härligt ljus till rätt förståelse av hela Skriften. Utan den förståelsen är och förblir Bibeln en sluten bok.

Lag och evangelium tillämpas fel:

Tes 5: *när lagen görs evangelisk och evangeliet lagiskt*
Den första och faktiskt mest uppenbara och grövsta sammanblandningen av lag och evangelium sker, om man gör Kristus till en ny Mose och lagstiftare och evangeliet till en ny gärningslära (som katoliker², socinianer och rationalister gör). Dessutom fördömer man (som dessa gör) dem som lär att evangeliet är ett budskap om fri nåd i Kristus.

Tes 6: *när lag och evangelium blandas samman*
Guds ord delas för det *andra* inte rätt, om man inte predikar lagen i all sin stränghet och evangeliet i all sin ljuvlighet, utan blandar in i lagen något av evangeliet eller i evangeliet något av lagen.

Tes 7: *när lag och evangelium förkunnas i fel ordning*
Guds ord delas för det *tredje* inte rätt, om man först predikar evangelium och därefter lag, först helgelse och därefter rättfärdiggörelse, först tro och därefter ånger, först goda gärningar och därefter nåd.

Tes 8: *när förskräckta syndare inte hänvisas till nåden*
Guds ord delas för det *fyärde* inte rätt, om man inte visar de av lagen träffade och förskräckta syndarna till Ordet och Sakramenten, utan i stället hänvisar dem till att genom bön och kamp vinna Guds nåd, alltså be och kämpa ända tills de känner att Gud benådar dem.

---

2 Walther (på samma sätt vanligtvis också hos Luther) skriver på denna punkt "papisterna" = anhängare till påven. Vi använder här genomgående namnet "katolska". Vi är medvetna om att det korrekt bör kallas "romerska katoliker" eftersom "katolsk" bokstavligen enbart betyder "världsomspännande".

Tes 9: *när trons innebörd missförstås*

Guds ord delas för det *femte* inte rätt, om man predikar om tron antingen som om ett dött försanthållande (trots dödssynder) skulle rättfärdiggöra och frälsa inför Gud, eller som om tron på grund av den kärlek och förnyelse som den verkar skulle rättfärdiggöra och frälsa.

Tes 10: *när ångern uppfattas fel*

Guds ord delas för det *sjätte* inte rätt, om man med evangeliet bara vill trösta dem som genom lagen visar en ånger – inte en av fruktan för Guds vrede och straff utan av kärlek till Gud.

Tes 11: *när rättfärdiggörelsen kräver människans medverkan*

Guds Ord delas för det *sjunde* inte rätt, om man lär att ångern jämte tron är en bidragande orsak till syndernas förlåtelse.

Tes 12: *när det görs en skillnad mellan uppväckelse och omvändelse*

Guds Ord delas för det *åttonde* inte rätt, om man gör en falsk åtskillnad mellan uppväckelse och omvändelse och förväxlar att inte kunna tro med att inte få lov att tro.

Tes 13: *när helgelsen inte motiveras av evangeliet*

Guds Ord delas för det *nionde* inte rätt, om man försöker få oomvända att göra goda gärningar med hjälp av lagens krav eller hotelser eller löften, alltså göra dem fromma, och inte heller om man försöker att motivera de pånyttfödda att göra gott med hjälp av lagiska påbud istället för att uppmuntra dem med evangeliet.

Tes 1:

Det är en fundamental skillnad mellan lag och evangelium

Den heliga Skrifts hela läroinnehåll, såväl Gamla som Nya testamentets, består av två läror som är fundamentalt skilda från varandra, nämligen lag och evangelium.

Om vi jämför Skriften med andra skrifter tycks det knappast finnas en bok med större motsägelser än Bibeln. Det gäller själva trons huvudlära, nämligen läran om vägen till frälsning.

- Å ena sidan fördöms i Bibeln alla som har syndat, å andra sidan utlovas förlåtelse åt dem alla.
- Å ena sidan förbannar Bibeln alla, å andra sidan erbjuder den välsignelsen till alla.
- Å ena sidan predikas frälsning av fri nåd till alla människor, å andra sidan krävs av människan att hon är fullkomligt helig och rättfärdig.
- Å ena sidan säger Bibeln: ”Gör det, så får du leva”, men sedan förklarar den att ingen människa blir rättfärdig och evigt salig genom lagens gärningar.

Hur kommer det sig? Det beror på att den heliga Skrift innehåller två fullkomligt olika läror: lagen och evangeliet.

Det är här inte min avsikt att presentera läran om lag och evangelium på det sätt som görs i dogmatiska föreläsningar. Snarare är mitt mål att visa *hur man ska skilja mellan lag och evangelium i praktiken*. Det händer väldigt lätt att båda blandas ihop och det leder till stor skada för åhörarna. Det upptäcker man tydligt bara om man rätt förstår skillnaden mellan lag och evangelium. Därför ska jag börja med detta. Denna skillnad består:

- inte i att den ena läran skulle vara Guds ord och den andra människoord. Båda är Guds ord.
- inte i att den ena läran skulle vara nödvändig och inte den andra, som om den vore bara ett onödigt tillägg som skulle kunna undvaras utan skada. Den ena är lika nödvändig som den andra. Utan lagen kan evangeliet inte hjälpa oss, och utan evangeliet ger lagen ingen hjälp.
- inte heller i att lagen hör till Gamla testamentets tid och evangeliet till Nya testamentets tid, att lagen var avsedd för judarna och evangeliet för de kristna. Båda är avsedda för alla människor.
- inte heller i att de motsäger varandra. De är bara olika och står i perfekt harmoni med varandra.
- inte i att de skulle ha olika syften: att lagen skulle vara ämnad bara för jordelivet och evangeliet ämnat för det eviga livet,
- eller till och med att den ena har människornas fördömelse som sitt syfte och den andra deras frälsning. Nej, det yttersta syftet och slutmålet för både lag och evangelium är människornas frälsning.

Vari består då skillnaden? Lag och evangelium skiljer sig:

1. i de sätt som de uppenbarats för människan
2. i olika innehåll
3. i de löften som de ger till människorna
4. beträffande hot
5. i de effekter som de har
6. beträffande de personer som de måste predikas för.

Låt oss titta på detta i detalj på grundval av Skriften.

1. De olika sätt som lag och evangelium uppenbarades för människan

Lag och evangelium skiljer sig från varandra i de sätt som de har uppenbarats och fortfarande uppenbaras för människan.

a) **Lagen** är känd för människan av naturen eftersom den är skriven i hennes hjärta. Men evangeliet är ett mysterium som kommer ur Guds fria nådevilja, som människan av naturen inte känner till och som måste förkunnas för henne genom en övernaturlig uppenbarelse. "För när hedningar som inte har lagen av naturen gör vad lagen befäller, då är de sin egen lag trots att de saknar lagen. De visar att det som lagen kräver är skrivet i deras hjärtan. Om det vittnar också deras samveten och tankar som sinsemellan anklagar eller till och med försvarar dem" (Rom 2:14f).

b) Om **Evangeliet** sägs den direkta motsatsen. "Gud har makt att styrka er genom mitt evangelium och förkunnelsen om Jesus Kristus. Han har avslöjat den hemlighet som i oändliga tider varit dold (alltså inte känd av någon varelse, ingen människa, ingen ängel) men som nu har uppenbarats och gjorts känd genom profetiska Skrifter på den evige Gudens befallning för att föra alla folk till trons lydnad" (Rom 16:25f).

Denna skillnad är ytterst viktigt. För av den framgår att alla religioner vet något om lagen, men ingen vet något om evangeliet. Varje person vet av naturen något om lagen, men om evangeliet vet ingen av naturen någonting. Om evangeliet kan man endast få kunskap genom en övernaturlig uppenbarelse. Om lagen kan en person resonera efter sitt förnuft, men när det gäller evangeliet måste han tåla och säga, "Tala, din tjänare hör" (1 Sam 3:10). I falska religio-

ner (judendomen³, islam, hedendom) har man också lagen, men av evangeliet finns inte ett spår i alla dessa religioner. Kristendomen skiljer sig till sin natur helt från alla andra religioner. Den är *Evangeliets* "religion", en hemlighet bara känd genom Guds uppenbarelse, okänd för den naturliga människan.

2. Lagens och evangeliets olika innehåll

Lag och evangelium är också olika till sitt innehåll. Lagen säger vad människan ska göra för att behaga Gud. Evangeliet berättar vad Gud har gjort för människan så att hon kan behaga Gud. Lagen kräver goda gärningar av människan. Evangeliet förkunnar Guds gärningar. Denna skillnad framgår av de tio budorden. De är en sammanfattning av lagen. Där fick folket tio gånger befallningen: "Du skall! Du skall!" I Galaterbrevet 3:12 skriver aposteln: "Men lagen säger inte 'av tro', utan *den som följer dessa bud ska leva genom dem.*" Men om evangeliet säger Johannes: "Lagen gavs genom Mose, nåden och sanningen kom genom Jesus Kristus" (Joh 1:17).

Även följande är mycket viktigt. Jag hör: "Du skall! Du skall!" Då blir jag rädd eftersom jag inte har gjort det jag ska göra. Jag måste nu inse att detta är lagen och sedan söka upp bibelställen där nåd förkunnas av evangeliet. För bara i evangeliet finner jag tröst. Detta känner ni ju väl till. Men nu handlar det om att vi har detta levande för oss och tillämpar det på rätt sätt. När vi senare kommer in på den praktiska tillämpningen av denna skillnad mellan lag och evangelium kommer vi att inse hur viktigt det är att hålla fast vid dessa mycket enkla sanningar och inte avvika från dem en hårsman.

Vi ska alltså komma ihåg följande:

Lagens uppgift är ingen annan än att att påbjuda gärningar som vi ska göra för att behaga Gud. **Evangeliet** däremot befäller oss ingenting när det gäller egna gärningar. Det kräver ingenting av oss utan förkunnar för oss Guds nåd. Ja, inte bara förkunnar denna nåd för oss utan överräcker den också och ger den åt oss helt gratis.

Evangeliet vill inget mer än att vi tar emot denna nåd. När vi accepterar nåden är det inte en gärning vi gör utan enbart ett enkelt motagande. Därför säger Paulus: "Vad kan vi då berömma oss av? Beröm

---

3 Walther menar den moderna judendomen som förkastar Jesus Kristus som Messias.

är uteslutet. Genom vilken lag? Gärningarnas? Nej, genom trons lag” (Rom 3:27). Evangeliet tar allt beröm ifrån oss. Det kräver inga gärningar av oss utan förkunnar för oss Guds gärningar för att rädda oss syndare. Det erbjuder och ger åt oss tiggare villkorlös nåd.

3. De olika löften som lag och evangelium ger människan

Lag och evangelium skiljer sig från varandra också i sina löften. Båda lovar faktiskt frälsning, men lagen gör detta ”villkorligt” medan evangeliet gör det ”villkorslöst”.

- a) **Lagen** lovar visserligen evigt liv, men endast på det villkor att människan håller den på ett fullkomligt sätt. Evangeliet lovar evigt liv av fri nåd, helt utan villkor. Således läser vi i 3 Mos 18:5: ”Ni ska hålla fast vid mina stadgar och lagar, för den människa som följer dem ska leva genom dem.” Lagen lovar oss ingenting om vi inte kan komma med bevis på följande: Vi har hållit hela lagen, inte bara med våra handlingar, inte bara med våra ord, inte genom vårt uppträdande, utan framför allt med våra hjärtan, vårt sinne, våra tankar, vår ande.

Paulus betonar att ”lagen är andlig” (Rom 7:14). Det betyder: Den tar sikte på på anden! Om lagen säger: ”Du ska inte mörda”, betyder det inte bara: ”Du ska inte mörda med knytnäven”, utan den kräver: Du ska inte heller vara en mördare i ditt hjärta. Du är en mördare i ditt hjärta om det finns hat i det eller avund eller hämndlystnad eller oförsonlighet. Det är på samma sätt med alla de andra budorden. Endast om vi fullkomligt uppfyller lagen lovar den oss något. Det samma säger redan citerade Gal 3:12: ”Den som följer dessa bud ska leva genom dem.”

Hit hör också det svar som Kristus ger på den skriftlärdes fråga: ”Vad ska jag göra för att få evigt liv?” (Luk 10:25-28). Han säger: ”Vad står det skrivet i lagen? Hur läser du där?” Då upprepar Frälsaren Moses ord för den skriftlärde och på det sättet gör han tydligt för honom: ”Ja, du kan bli frälst med hjälp av lagen, men endast om du uppfyller den. Håll den och du kommer att leva! Kan du hålla den, så bra! Men kan du inte hålla den, ve dig!”

- b) **Evangeliet** lyder däremot: ”Gå ut i hela världen och förkunna evangeliet för hela skapelsen. Den som tror och blir döpt ska bli frälst” (Mark 16:15f). Evangeliet innehåller sålunda rena, villkors-

lösa löften om nåd och tillfogar inte några som helst villkor. Tron är inte en sorts villkor utan endast det medel med vilket vi tar emot det som evangeliet utlovar. Vi ser detta i Rom 3:22–24: ”Här finns ingen skillnad. Alla har syndat och saknar härligheten från Gud, och de förklaras rättfärdiga som en gåva, av hans nåd, därför att de är friköpta av Kristus Jesus.” Detta understryker aposteln ytterligare i Ef 2:8f: ”Av nåden är ni frälsta genom tron, inte av er själva. Guds gåva är det, inte på grund av gärningar för att ingen ska berömma sig.”

Aposteln säger inte bara mycket tydligt ”av nåden” utan tillfogar också ”genom tron”, så att ingen ska få för sig att man måste ”göra” något för att få denna ”nåd”. Han tillägger även: ”... *inte av er själva*”. Därmed vill han säga: Även tron kan ni inte ge till er själva. Ni ska inte tänka: ”Om det sker genom tron, så måste vi göra något.” Nej, tron är inte er prestation, utan den är ”Guds gåva”. För att undanröja alla missförstånd när det gäller detta avslutar Paulus med att säga: ”... inte på grund av gärningar för att ingen ska berömma sig”. Enligt evangeliet kan en människa inte på något vis berömma sig själv, utan all ära tillhör endast Gud.

Hur viktig är inte denna skillnad! Vad hjälper mig alla härliga löften i lagen? De är ju alla ”villkorade”! Endast evangeliets ”ovillkorliga” löften kan trösta oss.

4. *Beträffande hot*

Lag och evangelium är olika också när det gäller hot: Lagen hotar alla människor med fördömelse, eftersom de alla är överträdare. Evangeliet däremot innehåller inte några hot alls.

- a) Hur fruktansvärt **lagen** hotar ser vi i 5 Mos 27:26: ”Förbannad är den som inte upprätthåller alla ord i denna lag genom att följa dem. Och allt folket skall säga: Amen.” Den säger inte: ”Förbannad är den som inte håller lagen.” I så fall skulle man fortfarande kunna tycka: ”Endast den som inte bryr sig om lagen är förbannad.” Nej, det heter: ”Förbannad är den som inte upprätthåller *alla* ord i denna lag.” Så handskas lagen med människorna. Därför upprepar även Paulus detta mycket viktiga bibelställe: ”Men de som håller sig till laggärningar är under förbannelse. Det står skrivet: ’Förbannad är den som inte håller fast vid allt som står skrivet i lagens bok och gör därefter’” (Gal 3:10).

b) I **evangeliet** hittar vi inget som liknar sådana hot. Frälsaren själv sa till judarna vad den lära som han kommer med verkligen innebär. I synagogan i Nasaret överlämnas profeten Jesajas bokrulle till honom. Han öppnar den och läser högt: ”Herrens Ande är över mig, för han har smort mig till att förkunna glädjens budskap för de fattiga. Han har sänt mig att utropa frihet för de fångna och syn för de blinda, att ge de förtryckta frihet och förkunna ett nådens år från Herren” (Jes 61:1f). Och sedan fortsätter Lukas: ”Sedan rullade han ihop bokrullen, räckte den till tjänaren och satte sig. Alla i synagogan hade sina ögon fästa på honom. Då började han tala till dem: ’I dag har det här stället i Skriften gått i uppfyllelse inför er som lyssnar’” (Luk 4:18–21). Därmed klargjorde Jesus: ”Det här är min lära. Jag kommer inte med hot till den här världen utan bara med vänliga löften.” Därför säger Paulus om evangeliet: ”Det är ett ord att lita på och värt att tas emot av alla, att Kristus Jesus kom till världen för att frälsa syndare – och bland dem är jag den störste!” (1 Tim 1:15). Vilken viktig skillnad framkommer inte här när det gäller lag och evangelium!

5. Olika effekter av lag och evangelium

a) **Lagens** effekter är dessa:

- Den säger visserligen vad människan ska göra, men den ger inte någon förmåga att göra det utan dödar människan och hindrar inte det syndiga begäret.
- Den avslöjar synder men visar inte på någon utväg utan störtar människan i förtvivlan.
- Den skrämmar människan och uppfyller henne med oro och ångest. Den ger inte en droppe tröst och låter henne dö i synd och fördärv.

Paulus skriver: ”Vad som ges genom lagen är insikt om synd” (Rom 3:20). Och i Rom 7:7–9 heter det: ”Jag hade inte vetat vad begäret var om inte lagen hade sagt: ’Du ska inte ha begär.’ Men synden grep tillfället och väckte genom budordet alla slags begär i mig. Utan lag är synden död. En gång levde jag utan lag, men när budordet kom fick synden liv.” Aposteln vittnar om detta när han säger: ”Bokstaven dödar” (2 Kor 3:6). Detta vittnar till och med den hedniska poeten Ovidius om. Han skriver:

”Jag strävar alltid efter förbjuden lust och det dåliga.”⁴ Bibliska exempel är: Landshövdingen Felix (Apg 24:25f); de förskräckta åhörarna till den första pingstpredikan (Apg 2:14ff); den rike unge mannen som Jesus uppmanade att sälja allt och ge det till de fattiga (Matt 19:16ff); israeliterna då lagen förkunnades för dem vid Sinai berg (2 Mos 19–20).

b) Effekterna av **evangeliet** är:

- Det kräver visserligen tro men skapar själv denna tro.
- Det straffar inte syndare utan tar bort all sorg och all skräck och fyller människan med frid och glädje från den helige Ande.
- Det kräver inte av människan goda gärningar, fromhet, ånger, eller ett gott hjärta. Tvärtom förvandlar det hjärtan, ger glädje och förmåga att älska Gud över allting och vår nästa som oss själva och som följd av evangeliet göra goda gärningar.

Allt detta vittnar Guds ord om i Romarbrevet 1:16, där Paulus skriver: ”Jag skäms inte för evangeliet. Det är en Guds kraft till frälsning för var och en som tror, juden först men också greken.” Och i Ef 2:8–10: ”Av nåden är ni frälsta genom tron, inte av er själva. Guds gåva är det, inte på grund av gärningar för att ingen ska berömma sig. Hans verk är vi, skapade i Kristus Jesus till goda gärningar ... för att vi ska vandra i dem.” Och i Gal 3:2 ”Fick ni Anden genom laggärningar eller genom att lyssna i tro?”

Paulus sa till fångvaktaren: ”Tro på Herren Jesus så blir du frälst, du och din familj” (Apg 16:31). Då svarade mannen inte: ”Hur kan jag tro?”, utan det står att han var ”jublande glad över att han med hela sin familj hade kommit till tro på Gud” (v 34). I Rom 8:2–4 jämför Paulus lag och evangelium med varandra med hänsyn till deras effekter: ”Livets Andes lag har i Kristus Jesus gjort mig fri från syndens och dödens lag.” Livets Andes lag är inget annat än evangeliet. ”Det som var omöjligt för lagen, svag som den var genom den köttsliga naturen, det gjorde Gud genom att sända sin egen Son som syndoffer, till det yttre lik en syndig människa. I hans kropp fördömde Gud synden. Så skulle lagens rättfärdiga krav uppfyllas i oss som inte lever efter köttet utan efter Anden.”

---

4 Nitimur in vetitum semper cupimusque negata.

6. De olika personer som lag och evangelium måste predikas för

Den sjätte skillnaden är den mellan föremålen för lag och evangelium, dvs de personer som lagen eller evangeliet ska predikas för. Lagen (utan evangeliet) ska förkunnas för säkra syndare, evangeliet å andra sidan för förskräckta syndare.

- a) Paulus skriver om **lagen**: ”Vi vet att lagen är god, om man använder den rätt och inser att den inte är till för rättfärdiga utan för laglösa och rebeller, gudlösa och syndare, oheliga och oandliga. Lagen är till för dem som misshandlar sin far och mor, för mördare, för dem som lever i otukt och homosexualitet, för slavhandlare, lögnare, menedare och allt annat som går emot den sunda läran” (1 Tim 1:8–10). Det innebär: För alla säkra, fräcka syndare ska inte en enda droppe evangelisk tröst förkunnas utan bara lagen med alla sina krav och hot.
- b) Vilka ska då **evangeliet** predikas för? Det säger Herren själv genom profeten Jesaja (61:1–3): ”Herren GUDS Ande är över mig, för HERREN har smort mig till att förkunna glädjens budskap för de ödmjuka. Han har sänt mig att förbinda dem som har förkrossade hjärtan, att utropa frihet för de fångna och befrielse för de bundna, att förkunna ett nådens år från HERREN och en hämndens dag från vår Gud, att trösta alla sörjande, att ge de sörjande i Sion huvudprydnad i stället för aska, glädjens olja i stället för sorg, lovsångsdräkt i stället för en modfälld ande.” Dessa ”ödmjuka” och ”fångna” är syndare som har ”förkrossade hjärtan”. Det betyder: De känner att de är dödens och fördörelsens fångar som inte kan rädda sig undan Guds vrede och förbannelse. De är ”bundna”, ”sörjande” och har en modfälld ande. För dem ska det befriande evangeliet förkunnas utan något enda ord från lagen.

Övers. från tyska utgåvan ”Bei Gott ist viel mehr Gnade” (Concordia-Verlag Zwickau, 2004) av Hendrik Landgraf, bearbetning och sammandrag av SE

Sakarja och profeternas språkbruk – några iakttagelser

Inledning och bakgrund

Gamla testamentets profetböcker är väl värda ett noggrant studium som tar fasta på *vad profeterna verkligen säger* och inte utgår ifrån vad en ateistisk vetenskap kan acceptera som möjliga människotankar i en viss miljö. Sakarja liksom GT:s övriga profeter vill inte presentera mänskliga funderingar utan *vad Gud har uppenbarats*, vad han låtit sina utvalda profeter ”se”.

Som ”Guds mun” förkunnar Sakarja sina ”syner” inte bara för sin samtid i ett raserat Jerusalem på 500-talet f Kr utan också för kommande generationer, för oss. Här följer några iakttagelser från ett studium av denna profetbok. En mera fullständig redovisning av Sakarjas förkunnelse får anstå tills en planerad skrift om Sakarjaboken blir färdig.

Liksom Jeremia kallades Sakarja som helt ung till profet (Sak 2:4). Jeremia reagerade: ”O, Herre GUD! Jag kan inte tala, för jag är för ung” (Jer 1:6). Hur Sakarja reagerade vet vi inte. Situationen var svår. Jeremia och Sakarja ställdes inför ett folk som drabbats av Herrens vrede, därför att det i stor utsträckning vägrade lyssna till och följa Herrens ord genom Mose och profeterna. ”Detta folk har ett motsträvigt och upproriskt hjärta”, säger Herren genom Jeremia (Jer 5:23). ”Ända från sin ungdom har Israels barn och Juda barn bara gjort det som är ont i mina ögon” (Jer 32:30).

Trots ofattbart tålmod med det ständigt ohörsamma folket (”Jag vill inte komma med vrede”, Hos 11:9) måste till sist vredesdomen drabba det. När Sakarja framträdde (520–518 f Kr) hade Gud inte bara låtit domen drabba de tio stammarna i norr. Nordriket hade intagits av assyrierna med omfattande deporteringar som följd och dess huvudstad Samaria låg i ruiner sedan 722 f Kr. Också Juda i söder hade nu drabbats av samma öde. Fastän Sydriket såg vad Nordrikets fräcka otro hade lett till, gick Juda ännu längre i otrohet (se Hes 23:11). År 587 f Kr lades

därför Jerusalem med dess heliga tempel i ruiner och en stor del av befolkningen deporterades till Babylonien.

Men trots folkets grova avfall från Herren lovade han i ofattbar godhet att på nytt befria sitt folk, låta det komma tillbaka till sitt land och bygga upp Jerusalem med dess tempel. Redan Jesaja hade förutsagt att Gud skulle låta detta ske genom att använda sig av den hedniska perserkungen Koresh: ”Han ska säga om Jerusalem: Det ska byggas upp, och till templet: Din grund ska bli lagd på nytt” (Jes 44:28). Jeremia hade framfört följande löftesord från Herren: ”När sjuttio år har gått för Babel ska jag ta mig an er och uppfylla mitt löfte att föra er tillbaka till denna plats” (Jer 29:10).

Som alltid visar sig Guds profetior inte vara tomma ord. Gamla förbundets gudsfolk hade i och med Koresh erövring av Babel år 539 f Kr tillåtits återvända för att bygga upp templet igen. Men arbetet gick trögt pga av fortsatt köttslighet och otro. I denna situation, 520–518 f Kr, sände Herren Haggai och Sakarja som sina profeter för att genom förkunnelse av lag och evangelium få folket att inse sin synd och vända om till Herren. Som Guds mun inleder Sakarja sitt uppdrag med orden: ”Vänd om till mig, säger HERREN Sebaot, så ska jag vända om till er. Var inte som era fäder” (Sak 1:3f).

Skillnaden mellan Israel efter köttet och den troende minoriteten, Guds sanna Israel, visade sig vara stor i samband med återvändandet till det jordiska Jerusalem. Det *verkliga* återvändandet till Gud och hans rike som Hesekiel hade profeterat om hade inte ägt rum, dvs en sann omvändelse. De underbara löften om Messias och en rening från all synd genom honom hade upptänt tro bara hos en liten minoritet. ”Guds mun” hade lovat: ”Jag ska låta en herde uppstå, gemensam för dem alla, och han ska valla dem, nämligen min tjänare David” (Hes 34:23). ”Jag ska rena er från all er orenhet och från alla era avgudar. *Jag ska ge er ett nytt hjärta och låta en ny ande komma in i er. Jag ska ta bort stenhjärtat ur er kropp och ge er ett hjärta av kött*” (Hes 36:25–26).

I Guds sanna Israel har alla ett nytt hjärta som förtröstar på Messias och hans frälsningsgärning. Där finns inga avgudar och ingen upproriskhet mot Gud. ”Alla som härstammar från Israel är nämligen inte Israel, och alla Abrahams avkomlingar är inte hans barn” (Rom 9:6f). ”Därför ska ni veta att de som har tron, de är Abrahams barn” (Gal 3:7).

Ett återvändande till Guds rike sker genom att syndare får ett troende hjärta av Gud. Det sanna Israel eller Jerusalem gläder sig över syn-

daförlåtelsen genom Messias och att bli ”vallade” av den gode Herden. I det sanna Israel är *alla* födda på nytt. *Vi* kan inte se detta Sion, eftersom tron i hjärtat är osynlig. Men *Herren* ”känner allas hjärtan” (Apg 1:24). ”Herren känner de sina” (2 Tim 2:19). Jeremia, som profeterat om nya förbundets gudsfolk, skriver om detta andliga Sion, dolt för mänskligt öga: ”*Alla* ska känna mig, från den minste av dem till den störste, säger HERREN, för jag ska förlåta deras missgärningar och aldrig mer minnas deras synder” (Jer 31:34).

Det gudsfolk som Jeremia och Sakarja förkunnar Guds ord för tog inte enhälligt emot Ordet med glädje. Tvärtom utsattes båda för starkt motstånd och mordhot. Sakarja blev t o m dödad, som martyr enligt den arameiska targumen till Sakarjas bok. Enligt Jesus blev han ”mördad mellan templet och altaret” (Matt 23:35).

När löftesorden om Messias och reningen från synden gick i fullbordan genom Jesus togs inte heller han emot med glädje utan bara av en liten minoritet. ”Han kom till det som var hans eget, och hans egna tog inte emot honom” (Joh 1:11). Herren vill ingen syndares död (se Hes 18:23, 32). Därför gråter Jesus över det jordiska Jerusalem och säger: ”Tänk om du i dag hade förstått, också du, vad som ger dig frid!” (Luk 19:42). ”Jerusalem, Jerusalem, du som mördar profeterna och stenar dem som är sända till dig! Hur ofta har jag inte velat samla dina barn, så som hönan samlar sina kycklingar under vingarna. Men *ni ville inte*. Nu ska ert hus lämnas öde” (Matt 23:37f). ”Många ska komma från öster och väster och ligga till bords med Abraham och Isak och Jakob i himmelriket. Men rikets barn ska kastas ut i mörkret utanför” (Matt 8:11f).

Också i vår tid när ett återvändande till det jordiska Jerusalem och det jordiska Israel har ägt rum i stor skala, är det inte fråga om ett återvändande till Gud, en sann omvändelse. Den stora mängden av återvändare förkastar den rening som Messias fullbordat genom sin död på korset och det sanna nåderike som Messias erbjuder. Ateismen är den dominerande tron i staten Israel.

Profeternas bildspråk och liknelser

Sakarjas profetior skiljer sig inte från det som gäller för alla Bibelns profeter, nämligen det som Herren säger genom profeten Hosea: ”Jag har talat till profeterna, jag har gett dem många *syner* och talat genom profeterna i *liknelser*” (12:10). ”Syner” (hebreiska *chazón*) är namnet på profeternas undervisning (se t ex namnet på Jesajas bokrulle: *Chazón*

Jeshajáhu = ”Jesajas syner”, Jes 1:1). Gamla testamentets profettrullar innehåller *vad Gud har låtit sina utvalda profeter se, vad han har uppenbarat för dem*.

Till skillnad från falska profeter profeterar Bibelns skriftprofeter inte ”efter sitt eget hjärta”. De följer inte ”sin egen ande”. Om falska profeter säger Herren: ”Ve över de dåraktiga profeter som *följer sin egen ande* utan att ha sett något” (Hes 13:3). Jag ska i det följande belysa inte bara Sakarjas språkbruk utan det som är typiskt för alla GT:s profeter.

Med ”liknelser” menas *jämförelser*. ”Jag har *använt jämförelser*” (på hebreiska verbet *dimméh*) när jag talat genom profeterna.” Så skulle man kunna översätta Hosea 12:10. Det profetiska språkbruket är fullt av jämförelser. Profeterna förkunnar om frälsningen genom Messias och om Guds sanna, andliga land och rike *genom att anknyta till och jämföra med Israels geografiska land, vissa personer i Israel och folkets erfarenheter där*. Jämförelserna visar på skillnader men också på vissa likheter. Likheterna kallas i NT för ”skuggbilder” som pekar fram emot Messias och hans rike.

Personer

DAVID liknar Messias, men bara i vissa avseenden, inte som äktenskapsbrytare och mördare: han kommer från Juda stam, är en telning från Ishais avhuggna stam och blir hela Gudsfolkets kung. Fastän han föraktades av sina bröder är han segerrik och skapar frid i hela landet. Därför kallar Jeremia och Hesekiel Messias för David. ”De ska tjäna HERREN sin Gud och David sin kung, som jag ska låta uppstå åt dem” (Jer 30:9). ”Min tjänare David ska vara kung över dem, och *de ska alla ha en och samma herde*” (Hes 37:24). ”Min tjänare David ska *för evigt* vara deras furste. Jag ska sluta ett *fridsförbund* med dem. Det ska vara ett evigt förbund med dem” (Hes 37:25f).

DAVIDS SON SALOMO liknar också Messias, men bara i vissa avseenden, inte genom sina många hustrur och genom att han avföll och följde andra gudar när han blev gammal. Hans vishet förebådar den sanna visheten som är Messias (se Ords 8:22–31). Hans rikedom och Israels gyllene fredstid är en blek skuggbild av Messias rikedom och härlighetsrike. Som en skuggbild för den sanne Davidssonen Messias fick Salomo bygga Herrens tempel som i sin tur är en skuggbild av Messias själv. Jesus säger: ”Riv ner det här templet, så ska jag resa upp det på tre dagar” (Joh 2:19). ”Templet han talade om var hans kropp” (Joh 2:21).

Detta kunde judarna inte acceptera. En sådan förståelse av templet var för dem en hädelse som förtjänade döden: "Vi har hört honom säga: Jag ska riva ner det här templet som är gjort av människohand, och på tre dagar bygga upp *ett annat som inte är gjort av människohand*" (Mark 14:58). När Jesus hängde på korset blev han hånad med orden: "Ha! Du som river templet och bygger upp det på tre dagar, fräls dig själv och kom ner från korset!" (Mark 15:29f).

"Davids son" blev en vanlig beteckning på Messias. Ett par exempel: Två blinda följde efter Jesus och ropade: "Förbarma dig över oss, *Davids son!*" (Matt 9:27). När Jesus botade en man som var blind och stum, blev folket utom sig av förundran och sa: "Kanske är han *Davids son?*" (Matt 12:23).

Översteprästen på Sakarjas tid, JOSUA, liknar i vissa avseenden Messias. Herren sa till Sakarja: "Du ska göra *kronor* som du ska sätta på *översteprästen Josuas, Josadaks sons, huvud*" (Sak 6:11). Kronorna symboliserar att *Josua är både överstepräst och kung när han bygger Herrens tempel* och därmed förebildar Messias: "Se, en man vars namn är Telningen! Under honom ska det gro, och han ska bygga *HERRENS tempel*" (Sak 6:12). Jfr Herrens ord till David: "Skulle du bygga mig ett hus att bo i?" (2 Sam 7:5). "*HERREN* ska bygga ett hus åt dig" (2 Sam 7:11). Messias är ingen mindre än *HERREN* som bygger templet och själv är templet.

Profeten SAKARJA liknar i vissa avseenden Messias. Som representant och förebild för Messias får han uppdraget att bli en herde för slaktfären. Herren sa till honom: "Bli en herde för slaktfären!" (Sak 11:4). "Och jag blev en herde för slaktfären, de olyckliga fåren" (v 9). Han använder herdestaven "Enhet" och herdestaven "Nåd" för att ena folket *till ett broderskap under en enda herde*. Men precis som Messias möter Sakarja motstånd. Nåden som räcks alla människor som en fri och oförtjänt gåva blir i stor utsträckning avvisad. "Så tog jag min stav Nåd och bröt sönder den för att upplösa förbundet som jag hade slutit med alla folk" (11: 10). "Därefter bröt jag sönder min andra stav, Enhet, för att upplösa broderskapet mellan Juda och Israel" (11:14).

Förkastandet av Nåden, dvs otron, är det som fördömer. Redan ca 900 år tidigare hade Herren genom Mose förutsagt otrons förödande utbredning: "Se, när du har gått till vila hos dina fäder kommer detta folk att resa sig och *trolöst följa främmande gudar* i det land dit de kommer. *De kommer att överge mig och bryta det förbund som jag har slutit med dem*" (5 Mos 31:16). 700 år senare och 200 år före Sakarja sa Her-

ren genom Jesaja: ”Hela dagen har jag räckt ut mina händer mot *ett trotsigt folk*, som vandrar den väg som inte är god, som följer sina egna tankar, *ett folk som ständigt kränker mig rakt i ansiktet*” (Jes 65:2).

På samma sätt som Sakarjas herdetjänst föraktades genom att värderas till ”trettio siklar silver”, skulle Jesus förkastas och hans liv värderas lika lågt, till ”trettio siklar silver” (Sak 11:12f, Matt 27:9f).

”Svärd, upp mot min herde, mot den man som står mig nära, säger HERREN Sebaot. Slå herden så att fåren skingras, för jag ska vända min hand mot *de små*” (Sak 13:7). Dessa ord mottog Sakarja som förebild för Messias. De får sin fulla uppfyllelse när Jesus blir slagen och övergiven (Matt 26:31). Jesus lämnar till slut *de stora*, fariseerna och de skriftlärdade, och vänder sig till ”*de små*” med orden: ”Den som förleder en av *dessa små som tror på mig*, för honom hade det varit bättre att få en kvarnsten hängd om halsen och bli sänkt i havets djup” (Matt 18:8).

Geografen

VÄGEN. Det fanns många hinder i Israel för att komma till Jerusalem och få frid med Gud genom försoningsoffret. Vägen upp till Jerusalem gick genom kuperad och svårframkomlig mark och vandrarna hotades av rovdjur och rövare. Men försoningen och syndaförlåtelsen genom Messias är *en gåva som inte kräver en svår vandring för att mottas*. Messias är VÄGEN. Jesaja kallar honom ”en banad väg” och ”den heliga vägen”. ”Där ska inga lejon finnas, inga rovdjur ska komma dit” (Jes 35:8f). De orena förklaras rena för Messias skull, för det står: ”*Ingen oren ska färdas på den, men den är till för dem*” (v 8). Vägen är rak och jämn. ”Jag ska föra dem till vattenbäckar *på en jämn väg* där de inte stapplar” (Jer 31:9). ”Varje dal ska höjas, alla berg och höjder sänkas. Ojämn mark ska jämnas, kuperat land ska bli slät mark” (Jes 40:4).

Messias bekräftar: ”Jag är Vägen” (Joh 14:6). De som talade illa om Jesus och frälsningen genom honom ”talade illa om Vägen” (Apg 19:9). Paulus säger om sin tid som oomvänd: ”Jag förföljde den Vägen ända till döds” (Apg 22:4).

LANDET. Sakarja jämför Israels land på sin tid med Guds rike. Han skriver: ”Hela landet, från Geba till Rimmon söder om Jerusalem, ska förvandlas till en slätt. Men staden ska vara upphöjd (jfr Jesajas ord: ”Berget med HERRENS hus ska stå fast grundat och vara högst bland bergen”). Folket ska bo där i ro, och *ingen förbannelse ska finnas mer. Jerusalem ska bo i trygghet*” (Sak 14:10). Ojämnheter, slingrande vägar

uppför berg och höjder och ner i dalar, försvårade vandringen till Sions berg. Enligt Hebreerbrevet 12:22f har alla troende ”kommit till Sions berg och den levande Gudens stad, det himmelska Jerusalem”, var de än bor. De utgör ”en festgemenskap och församling av förstfödda som har sina namn skrivna i himlen”, där ro och ingen förbannelse finns mer.

Detta för oss osynliga, himmelska Jerusalem beskrivs med hjälp av bilder från det jordiska Juda och Sions berg. Men kontrasten mot det jordiska Sion är stor. Jesaja profeterar: ”HERREN Sebaot ska på detta berg göra en festmåltid för alla folk, ... Han ska utplåna döden för evigt. Herren GUD ska torka tårarna från alla ansikten och ta bort sitt folks vanära från hela landet” (Jes 25:6–8). *Redan nu, mitt i en värld full av lidande och synd, tillhör de troende detta eviga fridsrike*, men ”inte så att man kan se det med ögonen” före världshistoriens sista dag, domedagen (Luk 17:19). Paulus säger om Kristus: ”Han har uppväckt oss med honom och *satt oss med honom i den himmelska världen*” (Ef 2:6). ”*Detta evangelium om riket* ska förkunnas i hela världen till ett vittnesbörd för alla folk. Sedan ska slutet komma” (Matt 24:14). Paulus vittnade för judarna om Guds sanna rike ”från morgon till kväll” och ”försökte övertyga dem om Jesus utifrån både Mose lag och profeterna. Vissa lät sig övertygas av hans ord, men andra ville inte tro” (Apg 28:23ff). Till *de små* sa Jesus: ”Var inte rädd, du lilla hjord, för er Far har beslutat att *ge er riket*” (Luk 12:32).

Det jordiska landet Israel präglades inte under gamla förbundets tid av frid utan tvärtom av oenighet och många avgudadyrkare. Hedniska arméer och även vilda djur var ett ständigt hot. Vargar, leoparder, björnar och lejon spred död omkring sig. Giftormar var en ständig fara för lekande barn. Därför nämner Jesaja just dessa djur i sitt jämförande bildspråk för att åskådliggöra skillnaden mellan det jordiska landet och Guds sanna, himmelska rike, där *alla* dess invånare har den frid som Messias vunnit åt dem genom sin ställföreträdande försoningsdöd: ”Vargar ska bo tillsammans med lamm, leoparder ligga bland killingar. ... Kor och björnar ska gå och beta, deras ungar ska ligga tillsammans, och lejon ska äta halm som oxar. Ett spädbarn ska leka vid huggormens håla, ... *Ingenstans på mitt heliga berg ska man göra något ont*” (Jes 11:6ff).

Landet kan i profetiskt språkbruk t o m personifieras *som Messias brud eller hustru*: ”Ditt land ska inte mer kallas ’ödemark’, utan du ska heta *min kära* och ditt land *den äkta hustrun*, för HERREN har dig kär, ditt land har fått sin äkta man” (Jes 62:4). Jämför Upp 21:2: ”Och jag

såg den heliga staden, det nya Jerusalem, komma ner från himlen, från Gud, *redo som en brud som är smyckad för sin man.*” David betonar i Psalm 37 att det är *de troende* som ska ärva landet och njuta stor frid: ”De som hoppas på HERREN ska ärva landet” (v 9). ”De ödmjuka ska ärva landet och njuta stor frid” (v 11). ”De rättfärdiga ska ärva landet och bo där för evigt” (v 29).

LEVANDE VATTEN. ”Öknens och ödemarken ska glädja sig, ... blomstra skönt och fröjda sig, ... Vatten ska bryta fram i öknen, strömmar på hedmarken” (Jes 35). ”Det ska ske *på den dagen* att *levande vatten* ska strömma från Jerusalem” (Sak 14:8). Enligt Joel och Hesekiel kommer vattnet *från templet* som är en förebild för Messias, det sanna templet. ”Något tempel såg jag inte i staden (det sanna, himmelska Jerusalem), för Herren Gud den Allsmäktige och Lammet är dess tempel”, lyder Johannes vittnesbörd (Upp 21:23). Friskt rinnande vatten står för *det liv och den välsignelse som frälsningen genom Messias innebär*, motsatsen till förbannelse som jämförs med torka och öken, att inte kunna släcka sin törst, förödelse och ofrid. Det Johannes såg i sin syn på Patmos bekräftar det ovan sagda: ”Han visade mig en flod med *livets vatten*, klar som kristall, som går ut *från Guds och Lammets tron*” (Upp 22:1).

Den dagen

”På den dagen” är ett uttryck för *hela den nytestamentliga tiden* då Herren griper in genom sin Messias. Han uppfyller Gamla testamentets frälsningslöften och ska vid tidens slut lika synligt som han lämnade världen på Olivberget (se Apg 1:11) återkomma som domare och slutlig befriare. ”På den dagen ska han stå med sina fötter på Olivberget” (Sak 14:4). Sakarja använder ofta begreppet ”den dagen” om uppfyllelsens tid då Herren griper in både till dom och frälsning, precis som var förutsagt: ”HERREN har smort mig till att förkunna glädjens budskap för de ödmjuka. ... att förkunna *ett nådens år* från HERREN och *en hämndens dag* från vår Gud” (Jes 61:1–2).

”Många hednafolk ska på den dagen ansluta sig till HERREN och *bli mitt folk*” (Sak 2:11), dvs under den nytestamentliga tiden. Sakarjas ord överensstämmer med vad Herren sagt om Messias genom Jesaja: ”Jag ska sätta dig *till ett ljus för hednafolken*, för att du ska bli min frälsning ända till jordens yttersta gräns” (Jes 49:6). Johannes skriver om Messias ankomst: ”Det sanna ljuset, som ger ljus åt alla människor, skulle nu komma in i världen” (Joh 1:9). Jesus sa: ”Jag är världens ljus” (Joh 8:12).

”Tro på ljuset medan ni har ljuset, så att ni blir ljusets barn” (Joh 12:36).
”Hedningarna har samma arv som vi” (Ef 3:6).

”Den dagen” börjar alltså med Messias ankomst: ”Se, jag ska låta min tjänare Telningen komma”, profeterar Sakarja (Sak 3:8). ”Se, din kung kommer till dig, ... ödmjuk, ridande på en åsna” (Sak 9:9). Dagen fullbordas med Messias återkomst i härlighet till dom och slutlig befrielse. ”Då ska HERREN min Gud komma *och alla heliga med dig*. Det ska ske *på den dagen* att ljuset är borta, himlens ljus ska förmörkas. *Det blir en särskild dag, känd av HERREN*” (Sak 14:5–7). Jämför med Jesu ord: ”När Människosonen kommer i sin härlighet *och alla änglar med honom, ...*” (Matt 25:31). Människosonen är ett med HERREN. ”Jag och Fadern är ett” (Joh 10:30). ”Den som har sett mig har sett Fadern” (Joh 14:9).

Jerusalem ”som en obefäst plats”

Bibeln talar omväxlande om det jordiska Jerusalem och det himmelska Jerusalem, det jordiska Sion och det sanna Sion. Det jordiska Jerusalem ska förebilda det himmelska Jerusalem som Guds trygga stad med himmelsk frid. Murarna runt det jordiska Jerusalem skulle vara en bild för tryggheten i det sanna Jerusalem. Därför lät Nehemja återuppbygga Jerusalemets murar på 440-talet f Kr.

Men tryggheten i det sanna Jerusalem har inte sin grund i jordiska murar utan i Herren och hans frälsningsgärning. Det sanna Jerusalem är *”en obefäst plats”* (Sak 2:4) i betydelsen utan *jordiska* murar. Likväl ska inte helvetets portar få makt över det sanna Sion = Guds sanna församling (Matt 16:18). ”*Jag själv ska vara en mur av eld omkring staden, och jag ska vara härligheten därinne*”, säger HERREN genom Sakarja (2:5). Sakarjas ord bekräftar vad Jesaja sagt före honom: ”Vi har en stark stad. *Frälsningen gör han till murar och värn*” (Jes 26:1). ”Du ska kalla dina murar för frälsning och dina portar för lovsång” (Jes 60:18). ”Jag ska göra dina tinnar av rubiner, dina portar av kristall och hela din ringmur av ädla stenar” (Jes 54:12).

Som en obefäst stad där *Herren är dess murar* kan inte det sanna Jerusalem begränsas geografiskt. Messias, som är dotter Sions kung, har *ett välde som sträcker sig långt bortom det jordiska Jerusalem*. ”Hans välde ska nå från hav till hav, och från floden till jordens ändor” (Sak 9:10). ”Många hednafolk ska på den dagen *ansluta sig till HERREN och bli mitt folk*” (Sak 2:11), enligt Paulus ”inympas” i det äkta olivträdet (Rom 11:24). ”Många folk och mäktiga hednafolk ska komma och söka HER-

REN Sebaot i Jerusalem, och de ska åkalla HERREN” (Sak 8:22). Detta är i enlighet med löftesordet till Abraham: ”I din avkomma ska *jordens alla folk* bli välsignade” (1 Mos 22:18).

Världens fiendskap mot det sanna Sion och dess kulmen

Det sanna Sion utsätts ständigt för angrepp från den otroende världen. Dessa angrepp ska kulminera strax före Guds slutliga vredesdom över all upproriskhet. Flera profeter talar om detta. Hesekiel skriver om detta angrepp under ledning av Gog som är förledd av Satan (Upp 20:7ff). Lägg märke till uttrycket ”det obefästa landet” som beteckning för de troendes rike: ”Du ska säga: ’Jag ska dra upp mot *det obefästa landet*, jag ska angripa *dem som bor där i trygghet*, alla som bor där utan murar, bommar eller portar” (Hes 38:11). Sakarja profeterar: ”Se, jag ska göra Jerusalem till en berusningens bägare för alla folk runt omkring. Också Juda ska drabbas när Jerusalem belägras” (Sak 12:2). Det är Herren som låter hednafolken göra detta slutangrepp före domedagen och deras slutliga fördömmelse. ”*Jag ska samla alla hednafolk till strid mot Jerusalem*” (Sak 14:2). ”*Jag ska låta dig komma över mitt land, för att hednafolken ska lära känna mig när jag inför deras ögon visar mig helig på dig, Gog*” (Hes 38:16).

”Men”, läser vi i Markusevangeliet, ”i de dagarna, *efter den nöden*, ska solen förmörkas och månen inte längre ge sitt sken. Stjärnorna ska falla från himlen och himlens makter ska skakas. *Då ska man se Människosonen komma bland molnen med stor makt och härlighet*” (Mark 13:24–26). ”*Himmel och jord ska förgå*, men mina ord ska aldrig förgå. Men den dagen eller stunden känner ingen: inte himlens änglar, inte ens Sonen, ingen utom Fadern” (Matt 24:35–36).

I det jordiska Jerusalem är många upproriska mot Gud. Det är fullt av orättfärdighet. Så är det inte i det sanna, himmelska Jerusalem. Jesaja kallar det jordiska Jerusalem för *en prostituerad* (Jes 1:21). Hesekiel kallar henne för *blodstaden* (Hes 22:2; 24:6, 9): ”O stad, du som spiller dina invånares blod så att *din stund måste komma*” (22:3), dvs vredesdomen. Samtidigt är Jerusalem, dvs det sanna Jerusalem, ”en stark stad” (Jes 26:1) och Sions berg ”högst bland bergen” (Jes 2:2), till glädje och tröst för de troende (Jes 66:10, 13). ”Stor är HERREN och högt lovad i vår Guds stad, på sitt heliga berg” (Ps 48:2). *Där har alla troende sin glädje och verkliga hemvist*. Det betonas som sagt i Heb 12:22f: De ”har kommit till Sions berg och den levande Gudens stad, det himmelska

Jerusalem, till änglar i mångtusental, till en festförsamling av förstfödda som har sina namn skrivna i himlen”. ”Gläd er över att era namn är skrivna i himlen”, sa Jesus till sina sanna lärjungar (Luk 10:20).

Att förstå Skrifterna

Varför tolkas Bibeln så olika? Vad beror det på? Är de heliga skrifterna tvetydiga? Är det svårt att förstå Gud, förstå vad texterna handlar om? Inte ens Jesu lärjungar förstod alltid vad Jesus menade, fast de dagligen under tre och ett halvt år umgicks med ”det sanna Ljuset”, ”Ordet som blev kött” (Joh 1). *De behövde få Jesu liknelser, hans jämförelser, förklara-de.* ”Förstår ni fortfarande inte, fattar ni inte?”, sa Jesus när lärjungarna trodde att han talade om vanligt bröd när han jämförde falsk lära med surdeg (Mark 8:17).

När Jesus talade om Guds rike trodde fariseerna att han talade om ett *jordiskt* rike. Därför måste han förklara: ”Guds rike kommer inte så att man kan se det med ögonen” (Luk 17:20). Det är ett andlig, himmelskt rike. *Det riket tillhör man inte genom den naturliga födelsen.* Man blir medborgare i det riket genom den nya födelsen ovanifrån, genom att bli född på nytt av vatten och Ande (Joh 3:3, 5). Till de troende skrev Paulus: ”Vi har vårt medborgarskap i himlen” (Fil 3:20).

Judarna var så vana att tänka på riket som jordiskt. Därför reagerade de kraftigt mot Jesus och apostlarna när de klargjorde att det geografiska Israel och Sion med dess tempel, reningar, gudstjänster och högtider bara var svaga skuggbilder av det sanna, himmelska riket och frälsningen genom Messias. ”Lagen ger *en skuggbild* av det goda som kommer, men inte tingen i deras verkliga gestalt” (Heb 10:1).

Paulus skriver: Kristus har ”rivit skiljemuren” mellan judar och hedningar och ”*satt lagen ur kraft med dess bud och stadgar*” (Ef 2:14f). ”Låt därför ingen döma er för vad ni äter och dricker eller när det gäller högtid eller nymånad eller sabbat. Allt detta är *en skugga* av det som skulle komma, men själva verkligheten är Kristus” (Kol 2:16–17). Till lärjungarna sa Jesus: ”Allt måste *uppfyllas* som är skrivet om mig i Mose lag, profeterna och psalmerna” (Luk 24:44). *Gamla förbundet har fått sin fullbordning genom Kristus.* När Gud genom Jeremia ”talar om ett nytt förbund, har han därmed förklarat *det förra föråldrat*” (Heb 8:13). Kristus ”*upphäver det första för att upprätta det andra.* Och i kraft av den viljan är vi helgade, genom att Jesu Kristi kropp har offrats en gång för alla” (Heb 10:9f).

Några orsaker till feltolkningar

- Man tolkar profeternas jämförelser från gamla förbundets verklighet som att gamla förbundet ska fortsätta att gälla också efter Messias uppfyllelse av frälsningslöftena. Man skiljer inte mellan gamla och nya förbundet, mellan skuggbilderna och uppfyllelsen. Profeternas bildspråk om uppfyllelsen tolkas som en fortsättning av det gamla förbundet och ett förverkligande i ett *jordiskt* Gudsrike.
- När Sakarja skriver att en rest från alla hednafolk ska komma till Jerusalem ”för att tillbe Kungen, HERREN Sebaot, och *fira lövhyddohögtiden*” (Sak 14:16), missförstår somliga detta och tror att den gammaltestamentliga festkalendern med firande av lövhyddohögtid ska behållas också i nya förbundet. ”Lövhyddohögtiden” står för tacksamhet och glädje för Herrens nådiga beskydd och frälsning under vår jordiska ökenvandring. När profeten vill lyfta fram de omvända hedningarnas tacksamhet och glädje över frälsningen genom Messias använder han bilden av det som under gamla förbundets tid stod för tacksamhet och glädje.
- När Sakarja an knyter till den gammaltestamentliga offertjänsten och de rena ”offerskålarna framför altaret” (Sak 14:20–21) är inte poängen att den gammaltestamentliga offertjänsten ska fortsätta efter dess fullbordan. Han vill som en kontrast framhålla att i Guds sanna rike är *allt* rent och helgat åt HERREN, inte bara offerskålarna som i gamla förbundet utan ”varje gryta i Jerusalem och Juda”, ja t o m ”hästarnas bjällror”. Så var det inte i det gamla Jerusalem och Juda.
- I Guds sanna rike, det himmelska Jerusalem, råder fullkomlig frid som Jesaja illustrerar med bilder från naturen. Vilda djur var ett ständigt hot mot både människor och boskap i det gamla Israel. Det kände alla till. Men i Guds sanna rike som alla troende tillhör råder fullkomlig frid tack vare Telningen från Ishais avhuggna stam (Jes 11). Något jordiskt fridsrike är det inte fråga om.
- Man låter inte skriftställen som vi kan finna svåra att förstå belysas av andra skriftställen som är tydliga om samma ämne. *Skriften är sin egen tolk och Skrift ska med Skrift utläggas*. Det är en gammal god regel. Feltolkningar av profeternas språkbruk beror ofta på att man bortser från tydliga bibelställen om samma ämne. Se några exempel nedan.

- Tolkningen att vissa profetior handlar om *ett jordiskt fridsrike och en allmän judeomvändelse mot tidens slut* är en vanlig feltolkning. Bl a följande bibelord omöjliggör denna tolkning: ”Ända till slutet ska det råda krig. Förödelse är fast besluten” (Dan 9:26). ”Även om ditt folk, Israel, vore som havets sand, så ska *bara en rest av det vända om*. Förödelse är beslutad, en rättfärdig störtflod” (Jes 10:22). ”Det ska ske i hela landet, säger HERREN, att två tredjedelar ska utrotas och gå under, men en tredjedel ska lämnas kvar. Den tredjedelen ska jag låta gå genom eld” (Sak 13:8f).
- Den här världen är full av lidanden och ”i den ondes våld” (1 Joh 5:19). ”Djävulen går omkring som ett rytande lejon och söker efter någon att sluka” (1 Pet 5:8). ”Ska Människosonen finna tron på jorden när han kommer?” (Luk 18:8). ”Ni kommer att höra stridslarm och rykten om krig. Se då till att ni inte blir skrämde. Sådant måste hända, men det är ännu inte slutet. Folk ska resa sig mot folk och rike mot rike, och det ska bli svält och jordbävningar på många platser. Men allt detta är bara början på födslovåndorna. ... ni kommer att bli hatade av alla folk för mitt namns skull. Och då ska många komma på fall” (Matt 24:6ff).
- Herren Jesus Kristus ”har offrat sig själv för våra synder för att rädda oss ur den nuvarande onda tidsåldern” (Gal 1:4). Slutet för ”den nuvarande onda tidsåldern” kommer först på den yttersta dagen då Herren Jesus kommer åter i härlighet för att döma levande och döda. ”Då ska himlarna försvinna med våldsamt dån och himlakropparna upplösas av hetta och jorden och dess verk inte mer finnas till” (2 Pet 3:10). Endast Människosonens välde ”är ett evigt välde som inte ska ta slut, och hans rike ska inte förstöras” (Dan 7:14).
- Det är märkligt att somliga kan påstå att 1 Tess 4:13–17 lär *en hemlig återkomst* av Kristus *före* den yttersta dagen och ett *hemligt* uppryckande av de troende. Texten talar om ”Herrens ankomst” ”*när en befallning ljuder, en ärkeängels röst och en Guds basun*”. ”Då ska Herren själv komma ner från himlen” (v 16). Det är alltså fråga om Herrens synliga och ljudliga återkomst på den yttersta dagen, allt annat än hemligt. De troende som dött före den yttersta dagen och de troende som då ännu lever ska inte gå under med jorden utan *tillsammans* ”ryckas upp bland skyar för att möta Herren i rymden. Och så ska vi alltid vara hos Herren”, skriver Paulus tröstande (v 18).

- Det är också märkligt att man kan påstå att Upp 20:4 talar om ett *jordiskt* tusenårsrike, när texten handlar om vad Johannes såg *i himlen*, nämligen att ”*själarna* av dem som hade blivit halshuggna för Jesu vittnesbörd och Guds ord” ”*levde* och regerade med Kristus i tusen år”.
- Det sker också märkliga tolkningar av Dan 9:24–27 (se Biblicum nr 1/2009, s 2–16 om *De sjuttio ”sjuorna” i Daniel 9:24–27*). Det hävdas, utan något som helst belägg i Bibeln, att den profetiska klockan har stannat i 2000 år mellan den 69:e och 70:e ”sjuan”, att hela den nytestamentliga tiden är en parentes. Nya testamentet som den sanna uppfyllelsen av Gamla testamentets frälsningslöften kan man därmed avvisa till förmån för tolkningen att frälsningslöftena har en jordisk och geografisk uppfyllelse i ett jordiskt Israel. I detta sammanhang tolkar man också Rom 11:26 som en utsaga om att *hela det jordiska Israel* ska bli frälst, i direkt strid mot bl a Jes 10:22: ”Om ditt folk, Israel, vore som havets sand, så ska bara en rest av det vända om.”
- Strax före den yttersta dagen blir det enligt en rad bibelställen ingen jordisk lyckotid utan ett våldsamt angrepp på alla troende från Guds fiender, ett sista försök för att krossa Guds sanna Sion. Sakarja skriver: ”Jordens alla folk ska församla sig mot henne” (Sak 12:3). ”Jag ska samla alla hednafolk till strid mot Jerusalem” (Sak 14:2). Jesus beskriver detta utförligt: ”I de dagarna ska det bli en sådan nöd att något liknande aldrig förekommit från det att Gud i begynnelsen skapade världen och ända fram till nu, och inte heller ska komma. Om Herren inte hade förkortat den tiden skulle ingen människa bli frälst. Men för de utvaldas skull har han förkortat den tiden” (Mark 13:19–20). Med ett detaljerat bildspråk hämtat från fruktansvärda krig utmålar Hesekiel detta slutangrepp i Hes 38–39 och hur Herren förkortar denna tid genom att gripa in och döma alla sina fiender. Liksom alla liknelser har en huvudpoäng har Hes 38–39 det. Detaljerna från *jordiska* krig har till syfte att illustrera hemsgheten i Satans *andliga* krigföring mot Guds sanna Sion och Guds fullständiga seger.

SE

Romersk-katolsk och luthersk syn på ämbetet

av Lars Borgström

I Kristi kyrka finns ämbeten och ämbetsbärare, dvs sådana som insätts för att uppbära ämbetena. Detta är inte en mänsklig ordning, någonting man kan ha eller mista, utan någonting av Gud inrättat och befallt. Det framgår på olika sätt av den heliga Skrift. Redan i Gamla testamentet förutsades att Gud själv skulle ge sin kyrka präster och lärare. I Jer 3:15 hör vi Herren säga: ”Jag ska ge er herdar efter mitt hjärta, och de ska föra er i bet med förstånd och insikt.” När nya förbundet står på tröskeln att bryta in kallar Jesus de tolv apostlarna och insätter dem i Ordets ämbete (Matt 10; 28:18–20; Luk 9:1–10; Mark 16:15; Joh 20:21–23; 21:15–17), liksom han också kallade och insatte ”de sjuttio” (Luk 10:1–22).

Även de som blivit insatta medelbart – dvs inte på ett direkt sätt av Gud eller Jesus utan genom kyrkan eller församlingen – har ett gudomligt givet ämbete. Det framgår av Apg 20:28, där Paulus talar till församlingens äldste (presbyterna) i Efesus: ”Ge akt på er själva och hela den hjord där den helige Ande har satt er som ledare, till att vara herdar för Guds församling som han har köpt med sitt eget blod.” Det framgår även av 1 Kor 12:28–29 och av Ef 4:11: ”Och han gav några till apostlar, andra till profeter, andra till evangelister och andra till herdar och lärare.”

Det finns alltså ett gudomligt givet ämbete i kyrkan. Det går i den heliga Skrift under olika namn, ”äldste” (presbyter), ”församlingsledare” (episkopos), ”ängel” (angelos) etc och i kyrkan kallar vi detta ämbete pastor eller präst, ibland också biskop för en mer uppsatt tjänst. I denna artikel kommer jag att visa på skillnaderna mellan den romersk-katolska kyrkans och den evangelisk-lutherska kyrkans lära vad gäller prästämbetet. Fråga efter fråga tas upp till behandling – sju stycken – där först den romersk-katolska uppfattningen presenteras, sedan den evangelisk-lutherska.

1. Prästernas status: Särskild klass eller vanlig kristen insatt för särskild tjänst?

a) Romersk-katolsk uppfattning

Den *romersk-katolska* kyrkans prästerskap insätts genom prästvigning, som förrättas av en biskop som står i apostolisk succession. I prästvigningen ges en outplånlig prägel, *charácter indelēbilis* (*Katolska Kyrkans Katekes*, st 1581–1582), som bl a skänker prästen förmåga att förrätta mässoffret, att uttala nattvardens instiftelseord så att förvandlingsundret sker. Man menar att mässan är verklig och giltig endast om den celebreras av en rätt vigd präst.

Vi ska återkomma till mässoffret. Här ska bara konstateras, att den romersk-katolske prästen genom prästvigningen inte längre är en vanlig kristen, utan tillhör nu ett särskilt stånd, det religiösa, som står högre upp, närmare Gud, än vanliga kristna.

b) Evangelisk-luthersk uppfattning

Den *evangelisk-lutherska* läran menar däremot att prästerna inte står ovanför lekfolket på en heligare nivå, såsom det levitiska prästerskapet gjorde i Gamla testamentet. I Nya testamentet görs nämligen ingen kvalitativ skillnad mellan vissa kristna, som har en outplånlig prästprägel, och ”vanliga” kristna. Ordet *hiereus* (offerpräst) används för Gamla testamentets judiska prästerskap (Matt 8:4; 12:4 m fl). Ordet används även om Jesus, som är den sanne Översteprästen (Heb 5:6; 7:17; 10:21). Intressant nog används också ordet om *alla kristna* utan åtskillnad (1 Pet 2:9, Upp 1:6 m fl). Detta därför att sedan förlåten brast vid Jesu korsfästelse är den väg som ledde in till det allra heligaste rummet i Jerusalems tempel (Matt 27:51) nu öppen för alla kristna (Heb 10:20). Tidigare var det endast den judiske översteprästen som hade tillträde till det allra heligaste, och detta endast på den stora försoningsdagen, *yom kippúr* (3 Mos 16:14–16).

Alla kristna är alltså i det nya förbundet ett heligt prästerskap (1 Pet 2:9). Därför kallar Luther i *Herdabrev till de böhmiska bröderna om det rätta sättet att förordna och tillsätta församlingens herdar* (1523) träffande dopet för en prästvigning (BV-FÖRLAG 1984, s 47, 48, 50f; WA 12:178). Det *allmänna prästadömet* är en term som kommit att användas om alla kristna. I Upp 1:6 sägs om Kristus, att han har ”gjort oss till ett kungarike, till präster åt sin Gud och Far, hans är äran och makten i

evigheters evighet”. Alla kristna är ett i Kristus (Gal 3:26), alla är bröder (Matt 23:8–12).

Luther säger att ”fastän vi alla är präster, innebär inte detta att vi alla kan predika, undervisa och styra. Vissa måste bli utvalda och avskilda från den stora skaran till ett sådant ämbete” (WA 41:210). I Gamla testamentet tillhörde alla Arons söner den prästerliga släkten, men det var endast somliga av dem som utförde den prästerliga tjänsten. På samma sätt är det i det nya förbundet. De som insatts som det gudomliga Ordets tjänare, Verbi Divini Minister, är för den sakens skull inte mer präster än andra kristna. De är endast de bland det prästerliga folket som fått uppdrag att tjänstgöra. Därför finns det också ett *särskilt prästadöme* i Nya förbundet. Men då används inte termen *hiereus*, utan *presbyteros* (äldste), som är en beteckning på urkyrkans församlingsledare. Andra begrepp kan också användas. *Episkopos* (biskop), som betyder församlingsledare/tillsynsman, används omväxlande med *presbyteros* och kan beteckna samma person (Tit 1:5–7).

Liksom Människosonen inte kom för att bli betjänad, utan för att tjäna (Matt 20:28) är Ordets ämbete ett tjänande ämbete. Paulus skriver därför: ”Vad är Apollos? Vad är Paulus? *Tjänare* som har fört er till tro” (1 Kor 3:5). Och han skriver att han gärna lider ”för hans (Kristi) kropp, som är församlingen. Dess *tjänare* har jag blivit genom det uppdrag som Gud gav mig för er skull: att överallt predika Guds ord” (Kol 1:24–25).

Även om förvaltandet av sakramenten är en mycket viktig del av prästämbetet i den evangelisk-lutherska kyrkan, är det Ordet som står i centrum. Inga gudstjänster firas utan att Ordet utläggs ordentligt i predikan eller skriftetal. En predikan i en evangelisk-luthersk kyrka är i genomsnitt tre gånger så lång som en i den romersk-katolska kyrkan.

2. Nattvarden: Offer till Gud eller gåva från Gud?

a) Romersk-katolsk uppfattning

Man kan utan tvekan säga att mässan är själva centrum och pulsen i den *romersk-katolska* kyrkans liv. En gudstjänst är inte fullständig om ingen mässa firas. Flera gånger i veckan firas sådan i en ordinär kyrka. Predikan, som är så avgörande viktig i lutherska kyrkor, spelar en ganska undanskymd roll, även om den förstås ingår i en vanlig söndagsgudstjänst.

Den romersk-katolska kyrkan lär helt bibliskt och riktigt att Kristi

kropp och blod verkligen, reellt, är närvarande i nattvarden. Men för den romersk-katolska kyrkan hör inte Kristi närvaro nödvändigtvis samman med församlingens nattvardsfirande. Hostian (brödet/Kristi kropp) som blivit över från mässan förvaras i ett tabernakel (väggskåp) varvid en röd lampa signalerar att Kristus verkligen är närvarande i kyrkan, inte endast andligen utan också fysiskt. Vid vissa tillfällen hålls så kallad eukaristisk eller sakramental tillbedjan, varvid prästen plockar ut hostian (den konsekrerade oblaten) ur tabernaklet, placerar den i en monstrans (en slags förgylld behållare) på altaret där den kan beskådas och tillbedjas. Andra Vatikankonciliet uttrycker sig på detta sätt om den eukaristiska tillbedjan:

”Så må inga tvivel hysas av någon på att alla troende bör tillbe det allraheligaste sakramentet med samma dyrkan som tillkommer den sanne Guden, så som alltid varit sed i Katolska kyrkan. Så må det heller inte dyrkas mindre för att Kristus bestämde det till att ätas” (*Den heliga liturgin*, dekret om eukaristin, kapitel 5).

Inte bara vid särskilda gudstjänster i kyrkan utan även vid särskilda processioner på stadens gator kan man beskåda och tillbe hostian, inte minst på den s k Corpus Christi-festen (första torsdagen eller söndagen efter Heliga Trefaldighets dag). Detta sker inte enligt det syfte till vilket Jesus instiftade nattvarden. Han sade ”tag och ät” (Matt 26:26).

Luther gick till hårdast tänkbara angrepp mot *mässofferläran*, varigenom Kristi offer på korset påstås oblodigt upprepas på nytt och på nytt, varje gång mässan firas. Den romersk-katolska prästen är en offerpräst som bär fram mässoffret på altaret. I den bön i den heliga mässan, som följer på konsekraionsorden ”Detta är min kropp..., detta är mitt blods kalk, det nya och eviga förbundets blod” etc, heter det i den första eukaristiska bönen:

”Därför, Herre, firar vi, dina tjänare,
och ditt heliga folk
åminnelsen av Kristi, din Sons, vår Herres,
saliga lidande,
av hans uppståndelse från dödsriket
och hans ärorika himmelfärd.
Åt dig, ärans och härlighetens Gud,
frambär vi av de gåvor du själv har givit
ett rent och heligt, ett fullkomligt offer,

det eviga livets bröd
och den oförgängliga frälsningens kalk.”

Sedan ber den romersk-katolske prästen Gud att nådigt ta emot offret liksom förr Abels, Abrahams och Melkisedeks offer. Efter detta fortsätter bönen: ”Vi bönfaller dig, allsmäktige Gud: Sänd din ängel att bära fram detta offer på ditt altare i himmelen inför din Gudoms härlighet.”

Men Kristi offer behöver, och kan, inte upprepas. Det är fullkomligt. Med sitt eget heliga och dyra blod har Jesus, vår store Överstepräst och Frälsare, en gång för alla gått in i det allra heligaste och vunnit en evig förlossning (Heb 9:11–12). En enda gång har han uppenbarats för att genom offret av sig själv utplåna synden (Heb 9:26). Det är fullbordat!

Den romersk-katolska kyrkan talar i motsats till Bibeln om ett fortsatt och upprepat soningsoffer:

”Kristi offer och mässoffret är ett enda offer: ’Det är ett och samma offer, det är samme Kristus som frambär sig själv genom prästernas tjänst – han som frambar sig själv på korset. Endast sättet att offra är annorlunda: ’En och samme Kristus som på korset frambar sitt blodiga offer är verkligen närvarande i det gudomliga offer som äger rum i mässan. Han offras här på ett oblodigt sätt. Därför har mässoffret verkligen sonande karaktär’” (KKK, par 1367).

Till mässofferlärans villfarelser hör också att mässoffren antas kunna frambäras till förmån för redan avlidnas själar, så att dessas tid i skärselnden förkortas. Särskilt under senmedeltiden bars massor av mässoffer fram på kyrkornas altaren, utan att några tog emot sakramentet, de vare sig åt eller drack. Detta var inte heller nödvändigt. Man hade ”vänt upp och ned” på nattvarden. Istället för att nattvarden är en gåva som räcks ovanifrån, från himlen, till den nådetörstande syndaren: ”Kristi kropp för dig utgiven” och ”Kristi blod för dig utgjutet”, hade nattvarden blivit ett offer som från Kyrkan, genom prästen, riktades upp mot Gud. Begreppet ”vinkelmässa”, som åsyftar mässoffer för de avlidnas själar, kommer av att i katedralernas sidokapell, i mörka ”vinklar” och vrår, frambar prästerna i raskt tempo (det var många som betalat för dessa tjänster!) närmast rutinmässigt dessa mässoffer. Så oerhört långt bort man befann sig från nattvarden, och även själva kristendomens, väsen! Vi kommer inte med något offer inför Gud för att blidka honom såsom hedningar närmar sig sina gudar.

[För drygt ett år sedan var jag med om en obehaglig upplevelse i Freiburg. Jag gick runt och tittade på kyrklig konst i Augustinermuseum, som tidigare varit ett kloster inom Augustinerordern. Somliga konstverk och skulpturer var gripande och uppbyggliga att betrakta. Men så kom jag till en bildsvit där olika scener ur Jesu liv visades. Först hur han profeterades av Gamla testamentets profeter, sedan hur han bebådades av ängeln Gabriel, sedan födelsen, dopet, korsfästelsen, uppståndelsen och himmelfärden. Men det var inte slut där. På den sista bilden fick man se honom lida och blöda. Jag trodde knappt att jag såg rätt. Istället för att åtnjuta salighet i den himmelska härligheten var han återigen indragen i förnedring och lidande. Så tittade jag närmare och såg i bildens nederkant romersk-katolska präster framför ett altare, och det var på altaret Kristus led och blödde! Det var mässoffret som avbildades på detta groteska sätt. Det framställdes t o m som ett högst blodigt offer, trots att den officiella romersk-katolska läran säger att det är fråga om ett oblodigt offer. Efter himmelfärden, den näst sista bilden i bildserien, inleddes kyrkans tid och nu offras alltså Kristus på nytt och på nytt av de romersk-katolska offerprästerna intill återkomsten i härlighet.]

b) Luthersk uppfattning

Liksom den romersk-katolska kyrkan bekänner den *evangelisk-lutherska* kyrkan sig till tron på realpresensen, dvs att Kristi kropp och blod verkligen är närvarande i nattvarens bröd och vin genom vad Kristus tydligt säger i instiftelseorden.

Vi tar här inte upp frågan om den obibliska transsubstantiationsläran, där den romersk-katolska kyrkan på ett felaktigt sätt förklarar hur realpresensen är möjlig.

Det är när det kommer till frågan huruvida nattvarden är ett offer som Kyrkan genom prästen frambär åt Gud eller om den tvärtom är en gåva som räcks från Gud till Kyrkan, som meningarna på allvar går isär mellan romersk-katolsk och evangelisk-luthersk uppfattning. Den största välsignelsen med nattvarden är att den skänker syndernas förlåtelse, det som vi alla så mycket behöver. Och Jesus är så mån om vår frälsning att han framställer sin försoning, då hans kropp bröts ner och hans blod rann ut på Golgatas kors, så tydligt det bara går då han ger sin utgivna kropp och sitt utgjutna blod åt oss i brödet och vinet. ”Här”, säger Jesus till nattvardsgästen, ”här får du min kropp och mitt blod för att du ska tro att du lika visst och säkert också därmed får dina synders förlåtelse”.

Lika lite som vi kan betvivla att vi har nattvardens element – bröd och vin som genom Guds allsmäktiga Ord nu också är Kristi kropp och blod – i munnen, lika lite kan vi betvivla att Jesu Kristi blod har runnit för vår frälsning. Mer personligt och direkt kan inte Jesus överlämna frälsningen åt oss. Nattvarden är en gåva, som skänks oss från himlen.

3. Prästämbetets auktoritet: Över eller under Ordet?

a) Romersk-katolsk uppfattning

Den *romersk-katolska* kyrkan har som bekant inte Skriften allena som grund för sin lära utan Skrift och tradition. Traditionen är en med Skriften likvärdig källa till den gudomliga uppenbarelsen. Detta innebär att vad som fastslagits vid de olika kyrkliga koncilierna i lika hög grad anses vara gudomlig uppenbarelse, som vad profeter och apostlar nedtecknat i Bibeln. Dessutom, vilket vi här särskilt ska lägga märke till, är det så att endast den romersk-katolska kyrkans *magisterium*, dess läroämbete med påven i spetsen, auktoritativt kan fastställa vad Skriften och Traditionen verkligen menar med sina olika formuleringar. Pga detta tolkningsmonopol skulle man kunna hävda att den romersk-katolska ståndpunkten, då det gäller källan/källorna till den gudomliga uppenbarelsen, lär *sola ecclesia*, Kyrkan allena. Det som den nuvarande kyrkoledningen slår fast är den rätta innebörden av Skrift och Tradition, är den uppenbarade Sanningen.

I den romersk-katolska kyrkan är den prästerliga hierarkin en myndighet, ”St Petrus ämbete” (*magisterium*), inrättat av Kristus och förlänats förmåner av honom. Därför är detta ämbete satt på samma nivå som Ordet och faktiskt över Ordet, i den mån traditionen fullbordar Bibeln. Detta placerar den prästerliga hierarkin i trons och lärans själva centrum.

Luther kunde på sin tid utan överdrift hävda att ”alla andliga skatter ligger i ett skrin i påvens hjärta” och att påven genom gudomlig rätt kunde lägga till ytterligare lagar och påbud som binder samvetet. Denna lära om påvens envälde vidmakthålls i vår tid genom tillskrivandet av ”sanningens nådegåva” (*charisma veritatis*), som han sägs äga. Påven är därför genom sitt ämbete (inte som privatperson) den högste läraren, den som tolkar och försvarar den romersk-katolska läran. Följaktligen blir hans påbud permanenta redan såsom kommande från honom, inte först genom kyrkans bejakande. Med fog kan man säga att påvens makt t o m förstärkts sedan 1500-talet. Första Vatikankonciliet fastslog år 1870 dogmen att påven kan uttala sig ofelbart *ex cathedra* (utifrån sin

ämbetsauktoritet) och i katekesen hävdas att påven ”i kraft av sitt uppdrag som Kristi ställföreträdare och hela kyrkans herde” har ”den fulla, högsta och universella makten över kyrkan och kan alltid utöva den *fritt*” (min kursiv) (KKK, par 882). Denna makt har bl a använts till att under de senaste 150 åren stadfästa två dogmer om Maria, som helt saknar stöd i den heliga Skrift, nämligen dogmen om hennes obefläckade avlelse (1854) och om hennes upptagande till himlen (1950). Med tanke på detta skulle man t o m kunna ange den romersk-katolska positionen vad gäller den gudomliga uppenbarelsens kunskapskälla som *solus papa*.

b) Evangelisk-luthersk uppfattning

I den *evangelisk-lutherska* kyrkan hör den pastoralä tjänsten, som Gud instiftat, helt naturligt till trons och lärans område, men den existerar endast som ett tjänande (*ministerium*) av Ordet och sakramenten, för att vi, som det heter i Augsburgska bekännelsen, art. V, ”skola få denna tro”, alltså den rättfärdiggörande tron.

I A Brief Statement of the Doctrinal Position of the Missouri Synod (Adopted 1932) (En kortfattad framställning av Missourisyndens läromässiga ståndpunkt, antagen 1932) står det i art. 32:

Om det offentliga ämbetet:

”Fastän predikoämbetet är gudomligt förordnat äger det ingen annan makt än Guds Ords makt (1 Pet 4:11), dvs det är de kristnas plikt att underkasta sig ovillkorlig lydnad under predikoämbetet så länge prästen förkunnar Guds Ord för dem (Heb 13:17; Luk 10:16). Men om prästen i sin undervisning och sina tillsägelser skulle gå utöver Guds Ord, skulle det vara de kristnas plikt att inte lyda utan tvärtom visa honom olydnad för att kunna förbli trogna mot Kristus (Matt 23:8). Följaktligen förkastar vi den falska läran som tillskriver predikoämbetet rätten att kräva lydnad och underordning i sådana ting som Kristus inte har gett befallning om.”

4. Prästvigningen: Nödvändigt sakrament eller god kyrklig ordning?

a) Romersk-katolsk uppfattning

Inom den *romersk-katolska* kyrkan är prästvigningen ett av de sju sakramenten. Endast en biskop som står i apostolisk succession kan viga prä-

ter. Med apostolisk succession menar man tre saker: vigningssuccession, sätessuccession och kollegialsuccession.

Vigningssuccessionen, den viktigaste, innebär att biskopskandidaten måste bli vigd av en biskop, som i sin tur blivit vigd av en biskop i en obruten kedja tillbaka till apostlarna (*Katolska Kyrkans Katekes*, st 1575–1576). Vigningen förmedlas genom handpåläggning, och det ska gärna vara flera biskopar närvarande (traditionellt tre).

En sådan mekanisk succession av handpåläggningar garanterar naturligtvis ingenting. Det finns

- a) inget bibliskt stöd för vigningssuccession
- b) inga möjligheter att historiskt bevisa att den nuvarande påven står i en obruten handpåläggningskedja tillbaka till apostlarna
- c) åtskilliga bevis för hur biskopar som enligt romersk-katolska kyrkans bedömning stått i apostolisk succession ändå farit läromässigt vilse (även utifrån romersk-katolsk synpunkt).

Som framgått av framställningen av nattvarden är det romersk-katolska prästämbetet främst ett offerprästämbete, en slags förlängning av det gammaltestamentliga prästämbetet. Och det är genom prästvigningen som förmågan att konsekra ges.

Genom att knyta ämbetets giltighet så hårt till det egna kyrkosamfundets ämbetshierarki, med påven i spetsen, har man skapat sig ett kraftfullt maktmedel. Många svaga kristna har känt sig bundna till den romersk-katolska kyrkan pga denna obibliska ämbetssteologi. Av samma skäl har också många svaga kristna varit kvar i Svenska kyrkan och andra folkkyrkor. Även där har olika varianter av den romersk-katolska ämbetssteologin gjort sig gällande. Men Luther reagerade starkt mot påvens maktanspråk också i detta avseende. Han skriver:

”Skamlöst säger de i det påvliga dekretet *Translato sacerdotio* att Kristus överlämnat sitt prästerliga ämbete till S:t Petrus och att S:t Petrus i sin tur har tilldelat det åt påven i Rom. Därför hävdar påven att han ensam har rätten och makten att ordinera och göra som han vill. Är det icke en uppenbar lögn och hädelse att offentligt lära att Kristus har gett bort eller överlämnat sitt prästerliga ämbete?” (WA 41:205f).

b) Evangelisk-luthersk uppfattning

Den *evangelisk-lutherska* uppfattningen är att det är en kristen försam-

lings eller kyrkas kallelse – samt accepterandet av densamma – som gör en till ämbetet lämpad man till präst. Vigning under handpåläggning och bön är inte någon gudomligt anbefallen ordning utan endast en kyrklig ordning som Skriften omtalar men inte befäller (Apg 13:3; 14:23; 1 Tim 4:14 m fl). Själva ordinationen är därför inte nödvändig utan egentligen ett adiaforon, men den är naturligtvis en högst önskvärd kyrklig förordning (SKB, s 335). Eftersom ämbetet är offentligt är prästvigningen ett passande tillfälle att offentliggöra att en ny präst insätts, och den särskilda handpåläggningen ger välsignelse över prästen.

När det gäller apostolisk succession är det enda som är betydelsefullt, ja naturligtvis helt avgörande, s k lärosuccession, dvs att den apostoliska läran, ”den tro som en gång för alla har överlämnats åt de heliga” (Judas, v 3) förs vidare från generation till generation av ämbetsbärare. Dock kan själva ordet ”lärosuccession” rent språkligt sett uppfattas som missvisande, eftersom det inte är olika läror som avlöser varandra i en lång följd utan samma lära som förs vidare från en generation till nästa.

Själva ämbetet ägs inte och överlämnas av någon särskild person eller ämbetsinnehavare. I det ovan citerade A Brief Statement of the Doctrinal Position of the Missouri Synod står det i art. 30 under rubriken *De ursprungliga och sanna ägarna av alla kristna rättigheter och privilegier*:

Eftersom de kristna är Kyrkan, är det självfallet endast de som ursprungligen äger de andliga gåvor och rättigheter som Kristus har förvärvat och skänkt sin Kyrka. Därför påminner Paulus alla troende: ”allting är ert” (1 Kor 3:21–22) och Kristus själv överlämnar Himmelrikets nycklar till alla troende (Matt 16:13–19; 18:17–20; Joh 20:22–23) och uppdrar åt alla troende att predika evangeliet och förvalta sakramenten (Matt 28:19–20; 1 Kor 11:23–25). Följaktligen förkastar vi alla läror där denna andliga makt eller någon del därav sägs ha ursprungligen tilldelats några särskilda personer eller grupper, t ex påven eller biskoparna, eller en viss ämbetsordning, världsliga furstar, koncilier, synoder etc. Kyrkans ämbetsinnehavare förvaltar sina ämbeten offentligt endast i kraft av delegerad makt, och denna förvaltning förblir under de troendes tillsyn (Kol 4:17). Naturligtvis har också alla kristna rätten och plikten att döma och besluta i lärofrågor, men inte efter egna åsikter utan i enlighet med Guds ord (1 Joh 4:1; 1 Pet 4:11).

5. Ämbetshierarkin: Gudomligt given eller kyrklig ordning?

a) Romersk-katolsk uppfattning

Den *romersk-katolska* kyrkan har en ämbetshierarki, där biskopen står över de vanliga prästerna och diakonerna. Biskopsämbetet är gudomligt instiftat och har prästämbetets alla befogenheter. Biskopen är ansvarig att undervisa i läran, leda alla katoliker under sig och representera kyrkan. Biskopsämbetet anses utgöra förlängningen av apostlämbetet. Apostlarna fick en särskild nådegåva den första pingstdagen och denna nådegåva förmedlas vidare genom handpåläggning vid biskopsvigningarna, som måste utföras av en annan biskop som står i den apostoliska successionen. Biskopsämbetet är alltså en nödvändig hörnsten i den romersk-katolska kyrkan.

b) Evangelisk-luthersk uppfattning

Den *evangelisk-lutherska* kyrkan följer här som i alla andra lärofrågor *sola scriptura*-principen. Den ämbetsstruktur som under kyrkohistoriens gång utvecklade sig med biskop, präst och diakon är inget som är givet utifrån Bibeln. Det är en kyrklig tradition som man kan ha om den finns lämplig – eller så kan man vara utan den. Hur ämbetsstrukturen ordnas är en fri sak, men församlingen, som är de kristna, är ålagd genom gudomlig befallning att ombesörja att Guds ord offentligt predikas i sin mitt och att sakramenten förvaltas i enlighet med Kristi instiftelse av personer som är kvalificerade för det arbete, vars kvalifikationer och funktioner exakt definieras i Skriften (Tit 1:5; Apg 14:23; 20:28; 2 Tim 2:2).

6. Kvinnoprästförbudet: Representationsteologi eller underordning?

a) Romersk-katolsk uppfattning

Den *romersk-katolska* kyrkan har endast män som präster. Detsamma gäller de bibeltrogna, konfessionella protestantiska kyrkorna. Där stannar emellertid likheterna, eftersom den romersk-katolska kyrkan motiverar sitt kvinnoprästförbud på helt andra grunder än protestantiska kyrkor. Viktigast för den romersk-katolska kyrkan är *representationsteologin*, där prästen, som förrättar mässoffret, måste vara man eftersom Kristus, som han representerar, är man.

Kvinnor, t ex nunnor, tillåts att predika i den romersk-katolska kyrkan, trots att Bibeln uttryckligen förbjuder kvinnor att predika (1 Kor 14:33-38; 1 Tim 2:11-13).

b) Evangelisk-luthersk uppfattning

Den evangelisk-lutherska kyrkan har inte heller kvinnliga präster. Att vissa avfallna kyrkor i modern tid som fortfarande kallar sig lutherska – som t ex folkkyrkorna i Norge och Sverige – infört kvinnliga präster är en annan sak som inte förändrar den evangelisk-lutherska läran som sådan. De två förbud mot kvinnliga präster som återfinns hos Paulus (1 Kor 14:33-38; 1 Tim 2:11-13) är grunden till kvinnoprästförbudet i de evangelisk-lutherska kyrkorna.

7. Prästens civila status: Ogift eller gift?

a) Romersk-katolsk uppfattning

Sedan nästan tusen år får *romersk-katolska* präster inte gifta sig. Gregorius den VII beslöt 1074 att celibatkravet skulle omfatta hela prästerskapet. Det tog dock tid att implementera äktenskapsförbudet i de olika provinserna. I Sverige infördes det först i och med Skänninge möte 1248. Det ska tilläggas att inte alla riter/kyrkor i den kyrkogemenskap som styrs av påven har celibatkrav för prästerskapet. I jämförelse med den i särklass största riten, den romersk-katolska, är dock dessa andra riter mycket små.

I 1 Tim 4:1–5, efter att ha beskrivit församlingsledarens (*episkopos*, 1 Tim 3:2–4) och även församlingstjänarens (*diakonos*, 1 Tim 3:8–13) egenskaper, talar aposteln om hur ett avfall från tron kommer att ske inom den kristna församlingen, och vilka slags falska läror som då kommer att föras fram:

”Men Anden säger tydligt att i de sista tiderna kommer några att avfalla från tron och följa villoandar och onda andars läror, förledda av hycklande lögnare som är brännmärka i sina samveten. De *förbjuder folk att gifta sig* och befäller dem att avstå från mat som Gud har skapat för att tas emot med tacksägelse av dem som tror och känner sanningen. Allt som Gud har skapat är gott, och inget är förkastligt när det tas emot med tacksägelse. Det helgas genom Guds ord och bön” (1 Tim 4:1–5).

b) Evangelisk-luthersk uppfattning

Den *evangelisk-lutherska* kyrkan följer här, liksom alltid annars, den bibliska ordningen och ser det som naturligt att prästen är gift. Flera av apostlarna var gifta, t ex Petrus (Matt 8:14). Och i Paulus listor på vilka kvalifikationer en församlingsledare ska ha, förutsätts han vara gift: ”En församlingsledare måste vara oklanderlig, *en enda kvinnas man*, nykter, förständig, aktad, gästfri och en god lärare. ...” (1 Tim 3:2–4, se även Tit 5–9).

Slutord

Sammanfattningsvis har det visat sig på punkt efter punkt hur den romersk-katolska kyrkan är en obiblisk kyrka med ett obiblistiskt prästerskap. Den evangelisk-lutherska kyrkan däremot har ett ämbete som tjänar evangeliet, som är det enda som kan frälsa våra själar.

I *Schmalkaldiska artiklarna*, en skrift som upptagits bland den lutherska kyrkans bekännelseskrifter, skriver Luther i artikeln ”Om kyrkan”: ”Ett barn på sju år vet numera, Gud vare lov, vad kyrkan är: hon är nämligen de heliga troende och ’fären, som höra sin herdes röst” (SKB, s 335). Så vart tar Kristi får vägen? De samlar sig förstås där de hör sin Herdes röst, såsom Jesus säger: ”Mina får lyssnar till min röst, och jag känner dem, och de följer mig” (Joh 10:27).

Den högste Herden har insatt underherdar i sin kyrka, och de sanna herdarna förkunnar bara vad den högste Herden i sitt heliga Ord sagt åt dem att predika. De bär inte självsvåldigt fram något eget budskap utan förkunnar alltid ”den tro som en gång för alla har överlämnats åt de heliga” (Jud v 3). När denna förkunnelse ljuder samlas Jesu sanna får. De känner nämligen igen den högste Herdens stämma i de evangeliska underherdarnas röst.

Utblick över samtiden

Pride och ära och skam

Pride betyder ”stolthet”. Men är de åsikter och den praktik som man ivrigt propagerar för i samband med pride-parader något att vara stolt över? Den frågan berör Gustaf Björck i *Kyrka och Folk* den 30 aug 2018. Han skriver bl a i en artikel som bär rubriken ”Pride och ära och skam” med anledning av den enorma Pride-paraden i Stockholm:

Det som förr var en skam har blivit ära och stolthet. Och detta är tydligt en del av den nya svenska civilreligionen. Ve den som inte deltar eller – o fasa – hyser en avvikande åsikt i dessa frågor. Det hela är till stor del finansierat genom skattepengar i form av bidrag till RFSL. Polisen deltar. Försvarsmakten deltar – ÖB exekverade till och med ett sångnummer om kärlek. Brandkåren deltar. Och givetvis: Svenska kyrkan och de gamla frikyrkorna deltar.

Pridefestivalerna propagerar för en sexualmoral som är allvarlig synd enligt den naturliga lagen, den som är skriven också i hedningars hjärtan, i deras samveten. ”Det som lagen kräver är skrivet i deras hjärtan”, skriver Paulus. ”Om detta vittnar också deras samveten och tankar” (Rom 2:15). Men den naturliga människan har syndiga begär och lustar som hon vill förverkliga. Därför gillar hon inte en helig Gud som vredgas över ”ogudaktighet och orättfärdighet” (se Rom 1:18ff). Här några av de metoder som tillgrips för att bli av med den naturliga lagen och den dömande Guden:

- Det anklagande samvetet beror på en förlegad uppfostran och den naturliga lagen är en inbillning som måste övervinnas.
- Ingen Gud eller naturlig lag bestämmer vad som är gott eller ont. Vi måste frigöra oss och själva bestämma vad som är rätt och fel. Vi behöver normkritik. Gamla normer måste kritiseras som förlegade ”fobier” och måste bort. Inget är onaturligt.
- Vad som är synd avgör du själv. Ont är ofta i själva verket gott och gott ont. Jämför detta med Jesajas ord: ”Ve dem som kallar det onda

gott och det goda ont, som gör mörker till ljus och ljus till mörker, som gör bittert till sött och sött till bittert!” (Jes 5:20).

- Homosexualitet kan lika gärna gälla som norm som heterosexualitet. Vi måste bort från heterosexualitet som det normala. Om Gud finns bejaktar han all kärlek, därmed erotisk utlevelse vilken form den än tar, bara det inte skadar andra.

Missbruk av sexualitetens gåva är inget nytt. På Jesajas tid, för mer än 2700 år sedan, stoltserade man med sexuell frigjordhet som promiskuitet och homosexualitet, Sodoms och Gomorras grova synder. Jesaja kallar därför folkets ledare för ”ni Sodomsfurstar” och folket för ”du Gomorrafolk” (1:10). ”Liksom Sodoms folk visar de sina synder öppet och döljer dem inte”, konstaterar Jesaja (3:9).

På Paulus tid bytte kvinnor ut ”det naturliga umgänget mot det som är onaturligt. På samma sätt lämnade männen det naturliga umgänget med kvinnan och upptändes av begär till varandra. Män gjorde skamliga saker med män och fick själva ta det rättvisa straffet för sin förvillelse” (Rom 1:26–27).

Också vi kristna är syndare, för vi har kvar vår gamla människa med sina syndiga begär. Kände vi bara till den naturliga lagen skulle vi vända vår helige Gud ryggen och försöka fly från hans dom. Men i Guds uppenbarade ord har vi mött det glada budskapet om Jesus som lidit straffet för våra synder, ja för alla människors synder. Han har ställföreträdande hållit Guds lag fullkomligt för vår räkning. Bara genom hans försoningsgärning har vi frid med Gud och vill lyda Guds lag. Men denna lydnad blir aldrig fullkomlig i detta livet utan vi bekänner dagligen att vi är stora syndare som inte förtjänat Guds nåd och förlåtelse. Utan denna benådning vore vi förlorade. Den ges oss helt oförtjänt bara på grundval av Kristi ställföreträdande försoningsgärning. Den sanna kärleken är inte den som pride företräder utan Guds kärlek till oss genom Jesus Kristus: ”Så älskade Gud världen att han *utgav sin enfödde Son*, för att var och en som tror på honom inte ska gå förlorad utan ha evigt liv” (Joh 3:16).

Genom den naturliga lagen lär vi känna Guds vrede över våra brott mot hans vilja och skapelseordning, men den uppenbarar inte syndares enda räddning. Den uppenbaras bara i evangeliet om Jesus Kristus. Det allvarliga i vår tid är att många kyrkor trotsar den naturliga lagen, försvarar synd och därmed inte har så stort behov att Bibelns evangelium, Kristi försoningsgärning, den sanna kärleken, Guds kärlek till oss syndare.

Det är skrämmande att också en rad kyrkor stoltserar med upproret mot Guds skapelseordning och missbruket av sexualitetens gåva. Heder åt tidningen Kyrka och Folk som vågar uppmärksamma det stora avfall på moralens område som priderörelsen innebär.

”Du får inte könsbestämma barnen. Vi säger hen”

I *Världen idag* den 20 sept 2018 berättar Sara Andersson bl a följande:

När Anna började arbeta på en sydsvensk förskola för omkring två år sedan höll hon på att få en chock. . . När hon sade ”han” eller ”hon” om barnen fick hon bannor. ”Du får inte könsbestämma barnen. Vi säger hen, sade min kollega. Detta märktes även när Anna skulle läsa böcker för barnen. Personalen hade tagit Tipp-Ex och strukit över alla ”han” och ”hon” och i stället skrivit dit ett ”hen”. . . En dag när vi rensade bland leksakerna slängde mina kollegor alla Emil- och Pippiböcker. Jag tyckte att det var onödigt att slänga böcker och frågade varför, säger Anna. Svaret hon fick var att det inte fanns några könsneutrala personer i böckerna. Bokhyllorna i förskolan har nu i stället fyllts med barnböcker med teman som transsexualitet och homosexualitet, berättar Anna.

Barnen på avdelningen som Anna arbetade på är tre–fyra år, men även när hon hoppade in på förskolans småbarnsavdelning märkte hon av det normkritiska tänket. Ett–två-åringarna satt i en ring medan pedagogerna berättade att en flicka kan bli kär i en flicka och en pojke i en pojke. Sedan fick några av barnen frågan: ”Vem är du kär i?” En liten pojke såg helt förvirrad ut och sa sedan ”mitt lego”, berättar Anna. . . En dag var det en pojke som hade tagit på sig en brandmansdräkt, berättar Anna. ”Du vet väl att du kan ta på dig klänning om du vill?” kan då en av pedagogerna säga, enligt Anna. ”Men jag vill inte ha klänning, jag vill ha på mig det här”, ska pojken ha svarat. ”Men du vet att du får ha klänning” fortsatte pedagogerna. . .

Anna berättar att det inte bara är personalen som tillämpar genusteorier på barnen utan även vissa föräldrar. En dag sa jag till en pojke: ”Din mamma är här.” ”Jag är inte deras mamma, jag är förälder”, sa mamman. Anna förklarar att personalen inte får säga ”mamma och pappa” utan ska säga ”förälder”, eftersom ett barn kan ha två vårdnadshavare av samma kön. Jag förstår att man kan behöva säga så i vissa fall. Men här visste jag ju att kvinnan var barnets mamma.

Upproret mot Guds skapelseordning innebär också en förnekelse av att Gud skapade människan ”till man och kvinna” (1 Mos 1:27, ordagrant ”till mankön och kvinnkön”). Artikel i *Världen idag* fortsätter:

En dag kom en treårig flicka fram till mig och sa: ”I dag är jag en pojke.” Nästan ett år senare, precis innan sommarledigheten, kom hon fram till mig och sa oroligt i mitt öra: ”Är jag en pojke eller flicka?”

Numera lagstiftar flera stater om införandet av ett tredje kön. Det räcker inte med att ifrågasätta att Gud skapat människan till man och kvinna, införa samkönade äktenskap och kräva att skolor och föreningar ska HBTQ-certifieras. Vad blir nästa steg i upproret mot Guds skapelseordning?

Abort

Att abort innebär att man dödar en människa i fosterstadiet borde alla vara ense om. Men inte alla blivande mammor och pappor till barnet är glada över att ett nytt människoliv skapats i kvinnans livmoder. För många kommer beskedet att man är med barn olägligt. För andra är beskedet efterlängtat, en stor glädje. Åter andra får inte förmånen att föda ett barn till världen.

För dem som inte vill bli med barn, i varje fall inte just nu, finns i Sverige och i många länder utvägen att döda det lilla människolivet. Många väljer den utvägen. Ofattbart många människor i fosterstadiet dödas varje år, bara i vårt land mellan 35 000 och 38 000.

Samtidigt som man talar varmt för alla människors lika värde, har uppenbarligen inte den lilla försvarslösa människan i mammans mage särskilt stort värde. Att det är fråga om att utsläcka mänskligt liv vill man undvika att tala om. Mamman måste få bestämma över sin egen kropp, betonas ofta. Men den lilla människan i mammans mage är ju inte mammans kropp utan *i* mammans kropp, en egen individ med eget hjärta och eget DNA som mamman utsetts att ömt vårda.

I *Världen idag* den 10 okt 2018 skriver Stefan Gustavsson om hur man försöker kringgå sanningen genom språkliga manövrer. Han kallar sin artikel för ”Nyspråk – när vi skäms över sanningen”. Vi saxar:

På privata Strandklinikens hemsida beskrivs en medicinsk abort: ”Du kommer till oss och får en tablett att svälja. Denna tablett hämmar kvinnans egna graviditetshormoner. Graviditeten slutar då att växa.”

Men är det verkligen graviditeten som slutar växa?

Aleris är ett av Skandinavien största privata vård- och omsorgsföretag. De skriver om medicinsk abort och säger ”att graviditeten stöts ut i form av en blödning.” Samma formulering finns på 1177 Vårdguiden, som ägs av Sveriges kommuner och landsting; det är ”graviditeten som stöts ut”. Sahlgrenska sjukhuset i Göteborg säger att ”graviditeten blöder ut”. Men är det verkligen graviditeten som stöts ut eller blöder ut?

I information till föräldrar som önskar föda sitt barn, talas det däremot inte om att graviditeten växer eller att det är graviditeten som föds. Nej, här är språkbruket annorlunda. Det talas om foster (tidigt under graviditeten) och om barn.

Nyspråket kring abort går ut på att dölja sanningen, att det är en liten människa som påbörjat sitt liv. Graviditet är ju ett tillstånd hos kvinnan som uppstår när en befruktad äggcell påbörjar sin utveckling på väg mot ett fullt utvecklat barn. Det som sker vid en abort – oavsett om det är en medicinsk abort med tabletter eller en kirurgisk abort och oavsett tidpunkten – är att detta nya mänskliga liv avlägsnas från kvinnan och fråntas sitt liv. Därmed upphör kvinnan att vara gravid.

En abort handlar inte främst om ett tillstånd – en graviditet – utan om ett embryo, ett foster, ett barn. Oavsett terminologi och antalet veckor handlar abort om vad vi gör med en ny liten medlem i vår mänskliga familj.

Det är talande att man på detta sätt försöker dölja verkligheten. Om abort vore oproblematiskt, om det vore en mänsklig rättighet eller en viktig frihetsreform, då skulle vi självklart vilja beskriva den och belysa den så klart som möjligt. Det faktum att vi i stället försöker dölja verkligheten med hjälp av språket borde vara en väckarklocka. Vad är det vi vill dölja? Vad är det vi skäms för?

Här får den kristna församlingen inte tystna. Vi måste ha modet att tala om vad en abort är och avslöja nyspråket. Det är bara vi som lever som kan föra de oföddas talan. Vi måste tala allvar till män som inte är villiga att ta sitt ansvar och därmed sviker både kvinnan och barnet de tillsammans väntar. Vi måste tala hopp och erbjuda hjälp till män och kvinnor som önskar ta emot sitt barn, men som undrar om det är möjligt. Och vi måste tala förlåtelse och upprättelse till den som bär på skuld över val man ångrar.

Påven: Abort är som att hyra yrkesmördare

Påven har flera gånger tagit ställning mot aborter. Under ovanstående rubrik står följande att läsa i Aftonbladet den 10 okt 2018:

Är det rätt att offra ett mänskligt liv för att lösa ett problem?

Den frågan ställde påve Franciskus inför gudstjänstdeltagare i Vatikanen under onsdagen, enligt Rai News.

– Att avbryta en graviditet är som att likvidera någon. ... att göra sig av med en mänsklig varelse är som att använda sig av en yrkesmördare för att lösa ett problem, fortsatte han under gudstjänsten.

När många kyrkor sviktar när det gäller biblisk moral, så har påven många gånger frimodigt försvarat vad Guds lag kräver. Tänk om han också kunde lyfta fram vad Guds evangelium erbjuder helt gratis och sluta med att blanda in lagen i evangeliet! ”Ingen förklaras rättfärdig inför Gud genom lagen” (Gal 3:11). ”Vad som ges genom lagen är insikt om synd” (Rom 3:20).

Tänkvärt om skapelsen

Tidskriften Genesis har fr o m 2018 fått en anseilig ansiktslyftning och nu blivit en välredigerad och tjock tidskrift. Varje nummer består av minst 48 sidor i A-fyraformat och innehåller en rad tänkvärda artiklar om biblisk skapelsetro och vetenskapens teorier utifrån att skapelsen har skapat sig själv. Olika experter medverkar och Genesis ordförande Göran Schmidt (lägg det namnet på minnet) skriver mycket kunnigt och pedagogiskt i varje nummer.

Nr 1 2018 (mars) har som tema ”Är evolutionsteorin bevisad?”, nr 2 (juni) ”Teistisk evolution – en trovärdig kompromiss?” och nr 3 (september) ”Saklighet, allsidighet, politik”. Många kristna har kompromissat med evolutionsteorin och bekänner sig till ”en teistisk evolution”. En sådan kristen kritiserar Genesis och skriver: ”Vi måste lita på våra duktiga vetenskapsmän, för Bibeln är ju trots allt inte avsedd att vara någon lärobok i biologi eller historia. Varför håller ni i Genesis på med att kritisera vetenskapen?”

Göran Schmidt kommenterar denna kritik i nr 2. Han sammanfattar först i fem korta satser de åsikter som många utgår ifrån som sanna:

1. Evolutionsteorin är bevisad.
2. Att ifrågasätta evolutionsteorin är att ifrågasätta naturvetenskapen.

3. Det är en underordnad fråga för den kristna tron om Gud skapade genom metoden evolution (teistisk evolution) eller inte.
4. Att avvisa evolutionsteorin är att hindra människor från att komma till tro.
5. Bibelns första bok måste tolkas symboliskt.

De har alla det gemensamt att de är osanna. Som du kanske minns ägnade vi förra numret åt att grundligt motbevisa påståendet att evolutionen skulle vara bevisad. Vi visade där att evidensen inte stöder en oplanerad slumpmässig process av mutationer och selektion. . .

Genom sin bok *Guds språk – när vetenskapen möter tron* har Francis Collins syn på evolutionen som Guds skapelsemetod kommit att prägla många kullar av studenter på bibelskolor och pastorsutbildningar där man valt att använda boken eller utdrag av den i kursplanerna. . .

Teistisk evolutionism är en Trojansk häst i våra kristna församlingar, som i förlängningen får drastiska konsekvenser för såväl människosyn, Gudsbild och Bibelsyn. Det är ett kraftfullt verktyg i sekulariseringens (avkristningens) tjänst, genom att den förvandar Gud till en överflödigt hypotes. Det är nämligen bara etiketten som skiljer teistisk evolution från ateistisk – i alla praktiska avseenden är de båda oskiljaktiga. Det är därför vi ägnar merparten av det här numret av Genesis till att hissa varningsflagg. Vi har samlat ett antal goda argument av kompetenta författare för att förhålla sig skeptisk och avvisande till den teistiska evolutionismen. Vi tror att du ska finna dem lika övertygande som vi.

SE

Gåvoredovisning

Onämnd 500, Bjarte Edvardsen 100, Roger Loo 500, Christian Johanna Ahlskog 20 EUR, Mats Huselius 200, Berta Söreke 150, Thomas Wahlgren 2000, Ove Bengtsson 200, Bjarte Edvardsen 100, *Ingvar Adriansson 60 år*: Ola Österbacka 50 EUR, Jukka Anja-Liisa Söderström 100 EUR, Eivor Kerstin Waljö 500.

Onämnd 500, Christian Johanna Ahlskog 20 EUR, Berthold Nilsson 1000, Bjarte Edvardsen 100, *Till Stig Erikssons minne*: Ola Österbacka 20 EUR.

Per-Axel Oskarsson 1000, Christian Johanna Ahlskog 20 EUR, Onämnd 520, Christian Malm 500, Berthold Nilsson 1000, Bjarte Edvardsen 100, Christian Johanna Ahlskog 20 EUR, Roger Loo 500, Onämnd 500, Berthold Nilsson 1000, *Christina Lindström 80 år*: Ola Österbacka 20 EUR. Bjarte Edvardsen 100, Irene Koivumaa 250, Christian Johanna Ahlskog 20 EUR, Mats Huselius dödsbo 150, Martin Wihlborg 500, Nina Hansson 350, Christian Malm 400, Bertil Olofsson 1000, *Dan Erlandsson 80 år*: Elisabeth Torsten Carlsson 500. Gunnar Juellson 500, Turid Welde 1000, Berthold Nilsson 1000, Anders Lindström 1000, Alve Svensson 500, Bjarte Edvardsen 100, kollekt Biblicumdag Fridhem 5150, Thomas Wahlgren 3000, Lars Isaksson 500, Christian Johanna Ahlskog 20 EUR, Alve Svensson 500, Sara Buelow 450, kollekt Biblicumdag Ljungby 7391, Onämnd 500, Berthold Nilsson 1000, Lutherska Immanuel församlingen 1000, Bjarte Edvardsen 100, Christian Johanna Ahlskog 20 EUR, Pierre Ståhlgren 100.

Tack för er stora givmildhet! Gud allena äran!

När Biblicums webbutik öppnades för ungefär fyra år sedan började lanseringen av nya Folkbibeln. Webbutiken fick stark vind i seglen av detta, särskilt efter att Folkbibeln 2015 utkommit. Under 2016 och 2017 steg försäljningen kraftigt jämfört med tidigare år. Men i år är siffrorna vikande. Hjälp oss öka vår försäljning!

Det är många som stöder Biblicums arbete med ideella arbetsinsatser, som vi tacksamt tar emot. Vi har också flitiga understödjare som möjliggör Biblicums fortsatta arbete. Vi vädjar till våra läsare att stödja Biblicums arbete ekonomiskt, då gåvor, prenumerationsavgifter och försäljning av skrifter är de enda intäkter Biblicum har.

Just nu pågår en julkampanj. Tänk på en gåva med bestående värde ur vårt gedigna sortiment då du planerar julklappsinköp! Se <https://forlag.biblicum.se/>

Biblicum vill med sina böcker och sin tidskrift att Guds ord ska bli undervisat och mottaget så som det är uppenbart i den heliga Skrift.

Thomas Erlandsson kassör
Ingvar Adriansson verksamhetsledare

Tips för julklappar med bestående värde!

Vi vill tipsa om några böcker som säljs av Biblicums förlag, både äldre och nyare:

- S W Becker:
Skriften och saligheten
40 kr
- O Österbacka:
Hoppets bekännelse
80 kr
- S Erlandsson, red:
Rättfärdiggörelsen genom tron – Luthers nyupptäckt av det villkorslösa evangeliet
140 kr
- S Erlandsson, red:
Biblisk tro – festskrift med artiklar från Biblicum under 50 år; 100 kr
- S Erlandsson:
Vem är han?
Nu endast 85 kr
- S Erlandsson:
Frågor och svar om Bibeln
150 kr

Beställ från: Biblicums webbutik, <https://forlag.biblicum.se>

Stiftelsen Biblicum

Styrelse

Ordförande: Egil Edvardsen, Ålgård
Vice ordförande: Seth Erlandsson, Västerås
Sekreterare: Stefan Hedkvist, Hortlax
Verksamhetsledare: Ingvar Adriansson, Värnamo
Kassör: Thomas Erlandsson, Svärtinge
Webbansvarig: Ola Österbacka, Vasa

Kontaktuppgifter

Webbplats: www.biblicum.se
Biblicums webbutik: forlag.biblicum.se
Beställningar även per e-post: biblicum@biblicum.se
Besöksadress: Biblicum, Hantverkaregatan 8 B, SE-341 36 Ljungby
Verksamhetsledare: Ingvar Adriansson, Släntvägen 10, SE-331 35 Värnamo
Tfn: +46 70 393 8127
Förlagssekretare: Elaine Svensson
Förlagsassistenter: Eivor och Kerstin Waljö
Personliga e-postadresser (även styrelsen): fornamn.efternamn@biblicum.se

Telegram för högtid och sorg

När en kär vän eller medarbetare går bort vill vi gärna sända en tacksam gåva för att hedra den avlidna. För att underlätta detta har Biblicum utarbetat ett kondoleanstelegram som kan beställas från expeditionen eller laddas ner.

Vi har också gjort ett telegram som är lämpligt att sända som hyllning till födelsedagar, konfirmation, bröllop och andra familjehögtider.

Kontonummer för en gåva till Biblicum finns på sidan 2.

ffärtliga ljuskönsbogar

www.biblicum.se